

ingediend op **15** (2023-2024) – Nr. 8
5 december 2023 (2023-2024)

Verslag

namens de Commissie voor Algemeen Beleid,
Financiën, Begroting en Justitie
uitgebracht door Philippe Muyters

over het ontwerp van decreet

houdende de uitgavenbegroting
van de Vlaamse Gemeenschap
voor het begrotingsjaar 2024

Documenten in het dossier:

- 15** (2023-2024) – Nr. 1: Ontwerp van decreet + Bijlagen
– Nr. 2 t.e.m. 5: Amendementen
– Nr. 6-A t.e.m. K: Verslagen aan de Commissie voor Algemeen Beleid,
Financiën, Begroting en Justitie
– Nr. 7: Amendementen
- 14** (2023-2024) – Nr. 1: Ontwerp van decreet + Bijlagen
- 13** (2023-2024) – Nr. 1: Algemene toelichting
- 13-A, C, D, G en U** (2023-2024) – Nr. 1: Beleids- en begrotingstoelichtingen
- 12-A** (2022-2023) – Nr. 1: Advies van de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen
over de begroting
- 16** (2023-2024) – Nr. 1: Verslag van het Rekenhof over de begroting
- 21** (2023-2024) – Nr. 1: Meerjarenraming
- 1870** (2023-2024) – Nr. 1: Ontwerp van programmadecreet
- 52** (2023-2024) – Nr. 1: Rapport over grote projecten en programma's

Vlaams
Parlement

Samenstelling van de Commissie voor Algemeen Beleid, Financiën, Begroting en Justitie:

Voorzitter: Steven Vandeput.

Vaste leden:

Arnout Coel, Maaike De Vreese, Andries Gryffroy, Philippe Muyters, Steven Vandeput;
Adeline Blancquaert, Anke Van dermeersch, Wim Verheyden;
Koen Van den Heuvel, Peter Van Rompuy;
Willem-Frederik Schiltz, Maurits Vande Reyde;
Celia Groothedde, Björn Rzoska;
Ludwig Vandenhove.

Plaatsvervangers:

Veerle Geerinckx, Sarah Smeyers, Jeroen Tiebout, Wilfried Vandaele, Paul Van Miert;
Filip Brusselmans, Yves Buysse, Johan Deckmyn;
Stijn De Roo, Sofie Mertens;
Marino Keulen, Gwendolyn Rutten;
Mieke Schauvliege, Jeremie Vaneeckhout;
Thijs Verbeurgt.

Toegevoegde leden:

Jos D'Haese.

INHOUD

I.	Inleiding	6
II.	Commissievergadering van 7 november 2023.....	7
1.	Inleiding	7
2.	Algemene toelichting bij de begrotingsontwerpen 2024 door minister Matthias Diependaele, Vlaams minister van Financiën en Begroting, Wonen en Onroerend Erfgoed.....	7
2.1.	Economische parameters	7
2.2.	Ontvangsten	8
2.3.	Uitgaven	8
2.4.	Maatregelen en nieuw beleid	9
2.5.	Compenserende maatregelen	10
2.6.	Vorderingensaldo	11
2.7.	Uitgaven per beleidsdomein	11
2.8.	Evolutie van de geconsolideerde schuld	11
2.9.	Evolutie van de rente-uitgaven	12
2.10.	Toepassing van de uitgavennorm	12
3.	Bespreking.....	12
III.	Commissievergadering van 14 november 2023.....	13
1.	Inleiding	13
2.	Uitgavenbegroting 2024	14
2.1.	Toelichting door Jan Jambon, minister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Buitenlandse Zaken, Cultuur, Digitalisering en Facilitair Management.....	14
2.2.	Bespreking.....	15
3.	Programmadecreet 2024	20
3.1.	Inleiding	20
3.2.	Toelichting door minister-president Jan Jambon.....	20
3.3.	Bespreking.....	20
3.4.	Stemmingen.....	21
IV.	Commissievergadering van 21 november 2023.....	21
1.	Inleiding	21
2.	Toelichting door minister Zuhair Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, bij de begroting 2024 over Justitie en Handhaving	22
2.1.	Jeugddelinquentiebeleid.....	22
2.2.	Justitie	23
2.3.	Optimalisatie werkprocessen	24
2.4.	Radicalisering	25
2.5.	Aanpak van seksueel geweld	25
2.6.	Aanpak van intrafamiliaal geweld	25
2.7.	Bestuurlijke handhaving	26
2.8.	Uitbouwen Vlaamse bestuursrechtspraak	26

3.	Bespreking.....	26
3.1.	Tussenkomst van Celia Groothedde.....	26
3.2.	Tussenkomst van Adeline Blancquaert.....	27
3.3.	Tussenkomst van Maaïke De Vreese.....	27
3.4.	Tussenkomst van Jeroen Tiebout.....	28
3.5.	Tussenkomst van Ludwig Vandenhove.....	28
3.6.	Tussenkomst van Katrien Schryvers.....	28
3.7.	Tussenkomst van Philippe Muyters.....	29
3.8.	Repliek van minister Zuhâl Demir.....	29
4.	Toelichting door raadsheer Jan Debucquoy.....	30
4.1.	Begrotingsbeleid Vlaamse Gemeenschap 2024-2028.....	30
4.2.	Toetsing begrotingsbeleid.....	31
4.3.	Europees begrotingskader.....	32
4.4.	Nieuwigheden in de begroting 2024.....	32
4.5.	Aanbevelingen begrotingsbeleid 2024-2028.....	33
4.6.	Specifieke aanbevelingen.....	34
5.	Repliek van minister Matthias Diependaele.....	35
5.1.	Dankwoord.....	35
5.2.	Uitgavennorm.....	35
5.3.	Beleidsruimte.....	35
5.4.	Parameters groei en inflatie.....	35
5.5.	Begrotingsevenwicht in 2027.....	35
5.6.	Transparantie.....	36
5.7.	Beleidssturend instrument.....	36
6.	Bespreking.....	36
6.1.	Tussenkomst van Willem-Frederik Schiltz.....	36
6.2.	Tussenkomst van Maurits Vande Reyde.....	37
6.3.	Tussenkomst van Björn Rzoska.....	37
6.4.	Tussenkomst van Philippe Muyters.....	38
6.5.	Tussenkomst van Thijs Verbeurgt.....	40
6.6.	Tussenkomst van Anke Van dermeersch.....	40
6.7.	Tussenkomst van Koen Van den Heuvel.....	41
6.8.	Repliek van Lieven Tydgat.....	42
6.9.	Repliek van Jan Debucquoy.....	43
6.10.	Repliek van minister Matthias Diependaele.....	44
6.11.	Tweede tussenkomst van Willem-Frederik Schiltz.....	48
6.12.	Tweede tussenkomst van Thijs Verbeurgt.....	48
6.13.	Tweede tussenkomst van Philippe Muyters.....	49

V.	Commissievergadering van 28 november 2023	49
1.	Inleiding	49
2.	Toelichting door minister Matthias Diependaele bij het basisrapport van de Vlaamse Regering over grote projecten en programma's	49
3.	Bespreking.....	54
3.1.	Tussenkomsst van Maurits Vande Reyde	54
3.2.	Tussenkomsst van Björn Rzoska.....	55
3.3.	Tussenkomsst van Arnout Coel	55
3.4.	Repliek van minister Matthias Diependaele	55
VI.	Commissievergadering van 5 december 2023	56
1.	Inleiding	56
2.	Akteneming van de krachtlijnen van de verslagen van de verschillende bevoegde commissies	56
3.	Voortzetting van de bespreking, artikelsgewijze besprekingen en stemmingen	56
3.1.	Uitvoeringsrapport begroting november 2023	56
3.2.	Ontwerp van decreet houdende de middelenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2024	57
3.3.	Ontwerp van decreet houdende de uitgavenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2024	57
	Gebruikte afkortingen	60

Bijlagen: zie de [dossierpagina](#) van dit document op www.vlaamsparlement.be

I. Inleiding

Op 7, 14, 21 en 28 november en 5 december 2023 besprak de Commissie voor Algemeen Beleid, Financiën, Begroting en Justitie de begrotingsontwerpen voor het jaar 2024 in aanwezigheid van:

- Jan Jambon, minister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Buitenlandse Zaken, Cultuur, Digitalisering en Facilitair Management;
- Zuhail Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme;
- Matthias Diependaele, Vlaams minister van Financiën en Begroting, Wonen en Onroerend Erfgoed.

Naast de vergaderingen werd in de mogelijkheid voorzien om via een schriftelijke procedure technische en meer detailvragen (bedoeld wordt: geen beleidsvragen) te stellen aan de bevoegde minister. Aangezien de Vlaamse volksvertegenwoordigers voorafgaand aan de vergadering al over de antwoorden op deze vragen beschikken, worden de vergaderingen zelf ontlast van deze vragen en antwoorden en kan het debat over de beleidskeuzes met meer kennis van zaken worden gevoerd. De resultaten van de schriftelijke procedure werden als bijlage 3, 6 en 7 opgenomen op de [dossierpagina](#) bij dit verslag.

In het kader van de besprekingen werden ook andere parlementaire documenten samen behandeld. Hierna volgt de oplijsting van de besproken parlementaire documenten:

- ontwerpen van decreet voor de begrotingsopmaak 2024:
 - ontwerp van decreet houdende de middelenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2024 (*Parl.St.* VI.Parl. 2023-24, nr. 14/1);
 - ontwerp van decreet houdende de uitgavenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2024 (*Parl.St.* VI.Parl. 2023-24, nr. 15/1);
 - ontwerp van programmadecreet bij de begroting 2024 (*Parl.St.* VI.Parl. 2023-24, nr. 1870/1). Het verslag van de bespreking van dit ontwerp van decreet werd in dit verslag opgenomen. Er werd enkel een verwijzingsverslag gemaakt (*Parl.St.* VI.Parl. 2023-24, nr. 1870/8). De commissie besprak hoofdstuk 1. Algemeen, hoofdstuk 4. Kanselarij, Bestuur, Buitenlandse Zaken en Justitie, afdeling 3. Toewijzing van de opbrengsten uit de vervreemding van de onroerende domeingoederen in eigendom van de Vlaamse Gemeenschap en het Vlaamse Gewest (artikel 8) en hoofdstuk 9. Inwerkingtreding (wat artikel 1 en 8 betreft);
- toelichtingen bij de begroting:
 - algemene toelichting bij de middelenbegroting en de uitgavenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2024 (*Parl.St.* VI.Parl. 2023-24, nr. 13/1);
 - algemene toelichting bij de begroting 2024. Meerjarenraming 2023-2028 (*Parl.St.* VI.Parl. 2023-24, nr. 21/1);
 - verslag van het Rekenhof over het onderzoek van de Vlaamse begroting voor 2024 (*Parl.St.* VI.Parl. 2023-24, nr. 16/1);
- beleids- en begrotingstoelichtingen 2024:
 - beleids- en begrotingstoelichting Ondersteuning Vlaamse Regering, Rampenschade, Buitenlands Beleid, Ontwikkelingssamenwerking en Internationaal Ondernemen. Begroting 2024 (*Parl.St.* VI.Parl. 2023-24, nr. 13-A/1);
 - beleids- en begrotingstoelichting Digitalisering en Facilitair Management. Begroting 2024 (*Parl.St.* VI.Parl. 2023-24, nr. 13-C/1);
 - beleids- en begrotingstoelichting Hogere Entiteiten. Begroting 2024 (*Parl.St.* VI.Parl. 2023-24, nr. 13-D/1);
 - beleids- en begrotingstoelichting Justitie en Handhaving. Begroting 2024 (*Parl.St.* VI.Parl. 2023-24, nr. 13-U/1);

- beleids- en begrotingstoelichting Financiën en Begroting. Begroting 2024 (*Parl.St. VI.Parl. 2023-24, nr. 13-G/1*).

Alle ministers bezorgden een of meerdere documenten die als bijlage zijn opgenomen op de [dossierpagina](#) van dit document op www.vlaamsparlement.be.

Conform artikel 66, 2, van het Reglement van het Vlaams Parlement wordt het ontwerp van decreet houdende de uitgavenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap opgedeeld over de bevoegde vakcommissies. Deze opdeling, zoals goedgekeurd door het Uitgebreid Bureau van 6 november 2023, is als bijlage 1 op de [dossierpagina](#) opgenomen.

II. Commissievergadering van 7 november 2023

1. Inleiding

Op 7 november 2023 gaf minister Matthias Diependaele, Vlaams minister van Financiën, Begroting, Wonen en Onroerend Erfgoed, een algemene inleiding bij:

- het ontwerp van decreet houdende de middelenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2024 (*Parl.St. VI.Parl. 2023-24, nr. 14/1*);
- het ontwerp van decreet houdende de uitgavenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2024 (*Parl.St. VI.Parl. 2023-24, nr. 15/1*);
- de algemene toelichting bij de middelenbegroting en de uitgavenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2023 (*Parl.St. VI.Parl. 2023-24, nr. 13/1*);
- een kort overzicht van de bepalingen opgenomen in het ontwerp van programma-decreet voor het begrotingsjaar 2024 (*Parl.St. VI.Parl. 2023-24, nr. 1870/1*);
- de beleids- en begrotingstoelichting Financiën en Begroting 2024 (*Parl.St. VI.Parl. 2023-24, nr. 13-G/1*).

2. Algemene toelichting bij de begrotingsontwerpen 2024 door minister Matthias Diependaele, Vlaams minister van Financiën en Begroting, Wonen en Onroerend Erfgoed

2.1. Economische parameters

Minister *Matthias Diependaele* geeft een overzicht van de begrotingsopmaak 2024 en de meerjarenraming 2023-2028 aan de hand van een presentatie die in bijlage 2 is opgenomen.

Hij begint met de economische parameters, waarbij hij een tabel (dia 2) projecteert met de economische parameters over inflatie en economische groei die bij de begrotingsopmaak en de meerjarenraming gebruikt worden om de opcentiemen en het toegewezen gedeelte van de btw en de personenbelasting te ramen.

Het betreft de economische parameters van de economische begroting van 7 september 2023 (voor de begrotingsopmaak) en van de economische vooruitzichten van 15 juni 2023 (voor de meerjarenraming). De economische vooruitzichten van 15 juni 2023 werden door het Federaal Planbureau compatibel beschouwd met de economische begroting van 7 september 2023. Voor een volledig overzicht van de gehanteerde parameters verwijst hij naar bijlage I bij de meerjarenraming.

De minister vraagt bijzondere aandacht voor het volgende punt. Begin oktober 2023 werden door het Federaal Planbureau geactualiseerde inflatievooruitzichten gepubliceerd, waarin het nationaal indexcijfer van de consumtiewaarden in 2023 op 4,1% geraamd wordt, en in 2024 op 3,9%. Die actualisatie is eveneens in de voorliggende meerjarenraming verwerkt. De ramingen vanaf begrotingsjaar 2025 houden dus rekening met die actualisatie van het Planbureau.

Het is nog maar eens de bevestiging dat men elke maand een nieuwe raming kan maken met soms aanzienlijke verschillen. De meerjarenbegroting geeft voornamelijk de grote tendensen weer: waar gaat de begroting naartoe zonder nieuwe maatregelen of beleidsimpulsen? Voor de Vlaamse begroting is dat het evenwicht op middellange termijn.

Het traject dat de meeste experts aanraden na de begrotingsmoeilijkheden als gevolg van corona is om niet in één keer met drastische maatregelen maar over enkele jaren heen terug te keren naar dergelijk begrotingsevenwicht. Dat is voor de minister gezond financieel beleid en hij is dan ook blij dat hij aan de volgende legislatuur een begroting kan nalaten die structureel in orde is. De regering heeft altijd de datum van 2027 vooropgesteld en houdt daaraan vast, verzekert hij.

2.2. Ontvangsten

De ontvangsten vormen het volgende punt van zijn toelichting. De bijhorende tabel (dia 3) geeft in grote rubrieken een overzicht van de ESR-gecorrigeerde middelen voor de begrotingsjaren 2023 en volgende, bij constant beleid.

De ontvangsten stijgen dus in de komende jaren met ongeveer 1,8 miljard euro per jaar. In 2024 is de stijging per jaar in vergelijking met 2023 een stuk beperkter, door het wegvallen van de positieve afrekening van ontvangsten uit de Bijzondere Financieringswet in 2023, die zelfs negatief werd in 2024 zelf.

In 2023 kreeg Vlaanderen nog bijna 1,5 miljard euro aan positieve afrekeningen binnen, terwijl er een negatieve afrekening is van 120 miljoen euro in 2024. Dat maakt in de kering 1,6 miljard euro verschil.

In de meerjarenbegroting zijn er logischerwijs geen afrekeningen op basis van realisaties of herzieningen van de groei- en de inflatieparameters van de voorbije jaren.

Belangrijk in de ontvangsten is dat men er in 2024 nog steeds blijft van uitgaan dat de vastgoedmarkt niet zal herstellen. Wel gaat men ervan uit dat in 2025 en 2026 de vastgoedmarkt terug zal herstellen naar het normale niveau van het aantal akten en dus in die twee jaren een inhaalbeweging maakt. In het algemeen aanvaarde tafelbergmodel over de rente-evolutie verwachten economen immers tegen eind volgend jaar een iets lagere rente, al valt dat uiteraard nog af te wachten. Verder ziet men altijd dat de huizenmarkt zich steeds weer herstelt en dat uitgestelde aankopen met vertraging voor compensatie zorgen.

2.3. Uitgaven

Daarop gaat hij in op de uitgaven. De eerste tabel (dia 4) toont de diverse indexparameters die in voorliggende meerjarenraming worden gehanteerd. Bij de begrotingsopmaak is rekening gehouden met de inflatievooruitzichten van het Federaal Planbureau van 5 september 2023. Begin oktober werden geactualiseerde vooruitzichten gepubliceerd. Die actualisatie is wat de overschrijdingen van de spilindex betreft in de voorliggende meerjarenraming verwerkt. De ramingen vanaf begrotingsjaar 2025 houden dus rekening met die actualisatie van het Planbureau.

De tweede tabel (dia 5) toont de cumulatieve toename van de vastleggingskredieten ten opzichte van de begrotingsopmaak 2024 als gevolg van indexatie bij ongewijzigd beleid. Globaal genomen stijgen de vastleggingskredieten tegen 2028 met 2,9 miljard euro ten opzichte van de begrotingsopmaak 2024 als gevolg van inflatie.

Dia 7 bevat een grafiek met de globale evolutie van de vastleggings- en vereffeningskredieten bij constant beleid. Die analyse wordt gemaakt door de administratie Financiën en Begroting op basis van input vanuit de verschillende administraties.

Zeker voor het inschatten van de kostendrijvers is de input van de inhoudelijk bevoegde beleidsdomeinen nodig om tot gedegen inschattingen te kunnen komen.

Wat opvalt is dat de jaarlijkse stijging van de uitgaven minder groot is dan die van de ontvangsten. Dergelijke gezonde evolutie maakt dat de Vlaamse begroting gezond blijft. Doordat men elk jaar wat meer ontvangsten mag inschrijven dan de groei van de uitgaven, krijgt men een begroting waarin men uitdagingen zoals die in de kinderopvang kan aanpakken.

Jaar na jaar zijn er verschillen in die uitgavengroei, die onder andere afhangt van de termijn van beleidsbeslissingen die zijn genomen in de afgelopen jaren. De minister zelf pleit steeds voor het opnemen van een einddatum bij nieuwe impulsen. Zo kan men op geregelde momenten als beleidsmaker opnieuw keuzes maken.

Dat de oefening van constant beleid door de administratie gedegen is gevoerd en niet te optimistisch, blijkt ook uit het feit dat de vereffeningskredieten elk jaar hoger zijn geraamd dan de beleidskredieten. In 2028 gaat het om niet minder dan 376 miljoen euro. Op dat punt citeert hij Peter De Keyser: "Ten derde lijkt het alsof elk probleem in dit land slechts kan worden opgelost met meer geld. Quod non. De confrontatie van oneindige verlangens met beperkte middelen is de grondslag van de economie. Burgers, gezinnen en bedrijven krijgen daar elke dag mee te maken. Zij lossen zowat al hun problemen op door ander gedrag, door innovatie, door keuzes te maken of door zuiniger om te springen met de bestaande middelen. Waarom kan de overheid dat dan niet? Zelfs als we morgen alle inkomens belasten tegen 100 procent en de middelen van de overheid verdubbelen, zal de overheid nog altijd onvoldoende middelen hebben om alle problemen van iedereen op te lossen." Beleid voeren is keuzes durven maken, vat de minister samen, en dat doet deze regering met de voorliggende begroting.

2.4. Maatregelen en nieuw beleid

Maatregelen en nieuwe beleid vormen het volgende onderdeel van zijn toelichting. De bijhorende grafiek (dia 7) toont het effect van de maatregelen en de impulsen van de huidige legislatuur op de vorderingensaldi op 2024 en volgende jaren ten opzichte van de bedragen die reeds zijn ingeschreven in de begroting 2023.

De grafiek geeft duidelijk weer dat ten opzichte van de ingeschreven kredieten in 2023 de beleidsmaatregelen en de eindigheid van sommige beleidsimpulsen van deze legislatuur, tegen eind 2028 bijna 2 miljard euro aan extra beleidsmogelijkheden scheppen ten opzichte van de ingeschreven kredieten 2023.

Een opvallend blok daarin zijn de beleidsimpulsen afgesproken bij de begrotingsopmaak 2023. Die staan niet aan de minkant, maar aan de pluskant. Dat komt door het aflopen van de toen afgesproken energiemaatregelen, gaande van de energiesteun aan de bedrijven van 250 miljoen euro tot de 206 miljoen euro voor de overheidsentiteiten. Verder in dit verband vermeldt hij de eenmalige investeringsimpulsen die, gelet op hun eenmaligheid, wegvallen.

Vervolgens presenteert hij een selectie van de keuzes voor extra uitgaven die de regering maakte (dia 8). Voor nadere details verwijst hij naar de begroting zelf en de betrokken ministers.

In de kinderopvang wordt in 2024 270 miljoen euro VAK en 217 miljoen VEK voorzien. Het bedrag van 270 miljoen euro VAK bestaat uit 250 miljoen euro bijkomende middelen zoals vastgelegd in de begrotingsopmaak 2024; 11 miljoen euro opstap voorzien in het regeerakkoord; en 9 miljoen euro interne reallocatie van middelen binnen het beleidsdomein Welzijn en Volksgezondheid.

In Onderwijs worden de aanpak van het lerarentekort en het hoger onderwijs versterkt. Concreet wordt de zijinstroom uitgebreid naar alle vakken en wordt de anciënniteit verhoogd van tien naar vijftien jaar. Daarvoor wordt 40 miljoen euro uitgetrokken. De overige middelen zijn versterkende maatregelen voor het hoger onderwijs, meer in het bijzonder extra geld om meer tandartsen en artsen te kunnen opleiden. Daarnaast wordt onder andere ook de lerarenopleiding versterkt.

Met de versterkte jobbonus doet de Vlaamse Regering wat binnen haar bevoegdheden mogelijk is om werken meer lonend te maken zonder de loonkosten verder te laten ontsporen, met name voor wie tegen een laag brutoloon werkt. Het is meer dan ooit cruciaal om meer Vlamingen actief toe te leiden naar werk, werken voor hen ook lonend te maken via onder andere een versterking van de jobbonus, en te zorgen voor voldoende en kwaliteitsvolle kinderopvang. Het bedrag van de jobbonus verhoogt voor alle begunstigten structureel met 50 euro per jaar, en voor de laagste lonen met 100 euro (en dus van 600 naar 700 euro op jaarbasis). Ook wordt de doelgroep van de jobbonus van 885.000 werknemers vandaag verhoogd tot meer dan 1 miljoen werknemers dit en volgend jaar, of ongeveer 40% van alle Vlaamse werknemers.

Verder in dit verband vermeldt hij nog de versterking van het leerlingenvervoer.

Ook levert de Vlaamse overheid een inspanning om openbardienstverplichtingen uit de energiefactuur te halen, zodat de energiefactuur niet stijgt.

Bij Wonen noemt hij de MijnVerbouwpremie, waar eenmalig 52,5 miljoen euro bij komt. De verhoogde premiepercentages worden aangehouden. Naar aanleiding van de Oekraïne- en energiecrisis werd beslist het premiepercentage op te trekken van 25% van 35% voor doelgroep 2 en van 35% naar 50% voor doelgroep 3 voor premieaanvragen tot eind 2023. Daardoor verhoogt de maximumpremie voor de doelgroepen, ten opzichte van een totaal aan aanvaarde facturen van 50.000 euro, van 12.500 euro naar 17.500 euro voor de doelgroep van middelste inkomens, en van 17.500 euro naar 25.000 euro voor de laagste inkomensgroep. Het gaat om de categorieën dak, buitenmuur, vloer, ramen en deuren, binnenrenovatie en elektriciteit en sanitair. Die maatregel wordt nu verlengd.

2.5. Compenserende maatregelen

Waar wordt ruimte vrijgemaakt om de genoemde extra uitgaven te kunnen doen? Als eerste vernoemt de minister de RSZ-doelgroepenkorting voor bedrijven. Gelet op de vele moeilijk in te vullen knelpuntvacatures is het extra stimuleren van de vraag naar arbeid via doelgroepkortingen voor werkgevers vandaag minder aangewezen. Dat beleid wordt dan ook verder afgebouwd.

Er zijn drie doelgroepkortingen die trapsgewijs afgebouwd worden. De voornaamste korting is een kwartaalvergoeding van 600 of 1500 euro voor de werkgever die een werknemer van een zekere leeftijd in dienst heeft. Dat loopt aardig op tot bijna 200 miljoen euro per jaar. Uit studies blijkt dat dit eigenlijk weinig impact heeft op de beslissing van de werkgever. De afbouw van deze korting was al ingezet en wordt nu versneld uitgevoerd.

Ook een paar kleinere kortingen specifiek bij de aanwerving zelf van de oudere of van een laaggeschoolde jongere worden uitgefaseerd. Het zijn maatregelen die dateren van toen de arbeidsmarkt er nog anders uitzag. De vraag naar arbeid is nu meer dan hoog genoeg om die bedragen anders in te zetten. Dat onderstreept ook het uitgangspunt van de minister bij de begrotingsoefening. Men moet de juiste antwoorden geven op de maatschappelijke noden, maar niet alleen nu. Ook volgende regeringen moeten dat kunnen. Dat kan alleen als men ook consequent uitgaven durft af te bouwen als dat kan.

Vervolgens vernoemt hij de uitdoving van de Eliacompensatie voor lokale besturen.

Verder heeft men tijdens deze legislatuur gemerkt dat het verminderen van het groeipad in de gezinszorg niet heeft geleid tot problemen. Daarom kiest de regering ervoor om het groeipad niet onmiddellijk te laten stijgen naar het afgesproken niveau van 2,5% per jaar, maar geleidelijk over vier jaar.

Onderzoek en Ontwikkeling zijn belangrijk. Daarom wordt ervoor gekozen om de opstap die is voorzien in 2025, naar voor te trekken, en reeds in de helft te voorzien in 2024, in ruil evenwel voor het verminderen van de opstap vanaf 2025.

Volgende element is de kilometerheffing van de vrachtwagens. In het programma-decreet is reeds een lijst opgenomen van wegen waar de kilometerheffing van kracht zal worden vanaf 1 januari 2024. Die zal 81 miljoen euro opbrengen. De lijst zal worden uitgebreid met enkele wegen, die samen een bedrag zullen opbrengen van 30 miljoen euro. Daar die ontvangsten pas zullen worden geïnd vanaf 1 juli 2024, is voorlopig de helft ingeschreven voor het begrotingsjaar 2024.

2.6. Vorderingsaldo

Dia 11 toont een berekening van het vorderingensaldo voor de periode 2024-2028. De minister wijst op het evenwicht in 2027. In 2028 is er sprake van ruim 570 miljoen euro overschot (beide bedragen volgens benadering begrotingsdoelstelling), zodat er zelfs ingeval van de opname van de uitgaven voor Oosterweel – al zijn er redenen om dat niet te doen – nog een begrotingsevenwicht zou zijn (benadering vorderingensaldo).

2.7. Uitgaven per beleidsdomein

De grafische voorstelling met de uitgaven per beleidsdomein geeft hij ter informatie (dia 12). De tabel toont de beleidskredieten per beleidsdomein. Het zal geen verrassing voor de commissie zijn dat de beleidsdomeinen Onderwijs en Welzijn budgettair de twee grootste beleidsdomeinen zijn. Hij wijst er wel op dat de beleidsdomeinen Economie, Wetenschap en Innovatie, Werk en Sociale Economie en Landbouw en Visserij met ingang van 1 januari 2024 worden samengevoegd tot een nieuw beleidsdomein Werk, Economie, Wetenschap, Innovatie, Landbouw en Sociale Economie. De beleidsdomeinen LV, WSE en EWI zijn dus samen te lezen als het nieuwe fusie-beleidsdomein WEWILS.

2.8. Evolutie van de geconsolideerde schuld

Dia 13 toont een tabel over de geconsolideerde schuld na maatregelen en nieuw beleid. Verwacht wordt dat de geconsolideerde schuld zal toenemen van 36,6 miljard euro eind 2022 tot 47 miljard euro eind 2024. De percentages onderaan tonen de schuldgraden ten opzichte van het Belgische bbp (bij gebrek aan cijfers voor het Vlaams bbp). Men ziet ook duidelijk het belang van een begroting in evenwicht, die de schuldgraad ten opzicht van het Belgische bbp doet dalen vanaf 2027-2028.

De laatste tabel in de presentatie (dia 14) biedt een overzicht van de rentekosten. Dat hij niet gelukkig wordt van de schuldevolutie, heeft de minister al eerder erkend. Daar moet naar gekeken worden, stelt hij, al is er slechts één echte remedie en dat is een begroting in evenwicht. Tegenover de andere schulden die de regering maakt, staat veelal een actief dat ook rente of rendement opbrengt.

Waarom is het belangrijk om die schuld als overheid onder controle te hebben? Omdat men tegenover de belastinginkomsten beleidsuitgaven wil zetten, niet enkel vandaag, maar ook in de toekomst, uitgaven waar de belastingbetaler zijn belastingen voor betaalt. Ook de belastingbetaler in de toekomst wil in ruil voor zijn belastingen

goed onderwijs of goede weginfrastructuur krijgen, en niet hoeven te betalen voor het aflossen van voorgaande schulden.

2.9. Evolutie van de rente-uitgaven

Als men de meerjarenraming 2023-2028 wat de evolutie van de rente-uitgaven betreft bestudeert, wordt men daar eens te meer niet vrolijk van: er wordt een stijging van de rente-uitgaven van 963 miljoen euro in 2024 naar 1,65 miljard euro in 2028 in het vooruitzicht gesteld. Toch wil de minister enige nuancering aanbrengen.

Bij de bepaling van de schuldnorm is ook opgenomen dat men een positieve netto-actiefpositie moet hebben. Die nettoactiefpositie vindt de minister zelf een goede graadmeter, maar hij is weinig bruikbaar als beleidsinstrument, want de noodzakelijke informatie heeft men pas achteraf. Daarom heeft hij zijn administratie gevraagd hoeveel rechtstreekse rente-inkomsten staan tegenover de rente-uitgaven, om te kunnen inschatten wat de reële rentekosten zijn van de Vlaamse overheid.

Logischerwijs blijkt ook daar een serieuze stijging, meer bepaald van 500 miljoen euro naar iets meer dan 1 miljard euro. Als men ook de rente-ontvangsten uit kapitaal (zoals bijvoorbeeld leningen in de sector van de sociale huisvesting) verrekent, komt men wel aan een ander (lager) bedrag.

2.10. Toepassing van de uitgavennorm

Als laatste onderwerp bespreekt hij de uitgavennorm. De minister is blij met de decretale verankering ervan in de VCO evenals met de brede parlementaire steun daarvoor over de partijgrenzen heen. De praktische toepassing in de voorliggende meerjarenraming is de raming van de structurele groei van de ontvangsten over de periode 2024-2028 op 3,38%. Daarbij wordt rekening gehouden, voor wat de niet-bekende percentages betreft, met de parameters zoals die in het begin van de toelichting zijn gepresenteerd en die worden aangereikt door het Federaal Planbureau.

De automatische inflatie van de uitgaven wordt geraamd op 1,79%. Dat betekent dat als de begroting van de Vlaamse Gemeenschap nu in evenwicht zou zijn, de uitgaven zouden mogen groeien met 3,38%, inclusief inflatie. De inflatie buiten beschouwing gelaten, mogen de uitgaven in dat geval groeien met 1,59% per jaar.

De begroting van de Vlaamse Gemeenschap heeft echter nog geen evenwicht bereikt. Daarom dient het groeiritme te worden afgeremd en daarvoor wordt de convergentiemarge gebruikt. Die marge is berekend op 0,68%. Dat wil dus zeggen dat 0,68% van de ontvangstengroei in de periode 2025-2027 niet kan worden ingezet voor nieuw beleid, zonder het evenwicht in 2027 in het gedrang te brengen.

3. Bespreking

Maurits Vande Reyde noemt de vraag die door de grafiek op dia 7 wordt behandeld waarbij in één grafiek beleidsimpuls tegenover begrotingsmaatregelen worden geplaatst, interessant. Hij vraagt of deze grafiek verder kan worden toegelicht? Misschien kan dat verduidelijkt worden door er cijfers aan toe te voegen?

Heeft hij goed begrepen dat de uitkomst voor de beleidsimpuls begrotingsopmaak 2023 positief is, omdat de energiesteun terugbetaald is?

Traditioneel en minstens de laatste tien jaar werd de schuldgraad uitgedrukt ten opzichte van de ontvangsten van de begroting van de Vlaamse Gemeenschap. Ook het Rekenhof doet dat. Het lid pleit er dan ook voor, met het oog op de volledigheid van de vergelijking, om die verhouding te blijven tonen, ook al heeft hij begrip

voor de wens om andere perspectieven te laten zien zoals de verhouding met het Belgische bbp. Hij houdt hetzelfde pleidooi voor de blijvende opname van de netto-actiefpositie als parameter.

Minister *Matthias Diependaele* wijst erop dat hij in zijn toelichting een andere benadering heeft gekozen voor de berekening van de schuldgraad maar dat betekent niet dat de klassieke manieren van de berekening van de schuldgraad niet beschikbaar zouden zijn. De door Maurits Vande Reyde gevraagde schuldgraad kan men vinden op pagina 59 van de meerjarenraming.

Verder illustreert dia 7 de ijzeren logica van de Vlaamse Regering. Men ziet noden in de samenleving en wil daarvoor extra uitgaven doen, maar kijkt ook waar die middelen vandaan moeten komen. Welnu, met de besparingsmaatregelen wordt ruimte vrijgemaakt voor de impulsen. In de grafiek in dia 7 kan men zien hoe het effect van de maatregelen en de impulsen evolueert doorheen de jaren.

De beleidsimpulsen uit de begrotingsopmaak 2023 zijn voor een groot deel niet gebruikt (ten belope van 250 miljoen euro en vooral in het beleidsveld energie). Bovendien worden die begrotingsimpulsen over energie afgeschaft met ingang van 1 januari 2024 waardoor middelen worden vrijgemaakt, merkt de minister op.

Maurits Vande Reyde blijft erbij dat de vergelijking met de traditionele parameters eveneens had moeten opgenomen worden in de presentatie, om misverstanden bij toekomstige lectuur van het verslag te vermijden, ook al heeft hij begrip voor de wens om ook met een andere parameter zoals het Belgisch bbp te vergelijken.

Philippe Muyters wijst Maurits Vande Reyde erop dat de door hem gevraagde parameters over de schuldgraad wel degelijk in de officiële en rondgedeelde parlementaire begrotingsdocumenten staan. Het is precies omdat sommigen de Vlaamse schuld in percentages uitdrukken zonder het vergelijkingspunt van de begrotingsontvangsten van de Vlaamse Gemeenschap te vermelden en daarmee de indruk pogen te wekken dat die schuldgraad in de buurt van de Belgische schuld komt, dat het nuttig is in dergelijke presentatie ook de uitdrukking van de schuld als percentage van het Belgische bbp te laten zien. Het cijfer in percent van het Belgische bbp staat in een presentatie van de minister. Dat is geen officieel parlementair document.

Minister *Matthias Diependaele* treedt bij dat de klassieke cijfers over de schuldgraad inderdaad publiek gemaakt zijn. Latere historici die op zoek gaan naar de juiste bron van de berekening van de percentages zullen op zoek gaan naar het originele document en dat is noch deze presentatie, noch het verslag, noch de persartikels erover, maar het parlementair document met de meerjarenraming.

III. Commissievergadering van 14 november 2023

1. Inleiding

Op 14 november 2023 besprak de commissie met Jan Jambon, minister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Buitenlandse Zaken, Cultuur, Digitalisering en Facilitair Management, in het kader van de begroting 2024 zijn bevoegdheden Ondersteuning van de Vlaamse Regering, Rampenschade en Digitalisering en Facilitair Management. Het betreft de volgende documenten:

- het ontwerp van decreet houdende de uitgavenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2024 (*Parl.St.* VI.Parl. 2023-24, nr. 15/1);
- de beleids- en begrotingstoelichtingen 2024:
 - beleids- en begrotingstoelichting Ondersteuning Vlaamse Regering, Rampenschade, Buitenlands Beleid, Ontwikkelingssamenwerking en Internationaal Ondernemen. Begroting 2024 (*Parl.St.* VI.Parl. 2023-24, nr. 13-A/1);

- beleids- en begrotingstoelichting Digitalisering en Facilitair Management. Begroting 2024 (*Parl.St.* VI.Parl. 2023-24, nr. 13-C/1);
- beleids- en begrotingstoelichting Hogere Entiteiten. Begroting 2024 (*Parl.St.* VI.Parl. 2023-24, nr. 13-D/1);
- het ontwerp van programmadecreet bij de begroting 2024 (*Parl.St.* VI.Parl. 2023-24, nr. 1870/1). De commissie besprak met de minister-president hoofdstuk 1. Algemeen, hoofdstuk 4. Kanselarij, Bestuur, Buitenlandse Zaken en Justitie, afdeling 3. Toewijzing van de opbrengsten uit de vervreemding van de onroerende domeingoederen in eigendom van de Vlaamse Gemeenschap en het Vlaamse Gewest en hoofdstuk 9. Inwerkingtreding.

2. Uitgavenbegroting 2024

2.1. Toelichting door Jan Jambon, minister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Buitenlandse Zaken, Cultuur, Digitalisering en Facilitair Management

Minister-president *Jan Jambon* moet degenen die dachten dat een verkiezingsjaar een jaar van uitbollen is, grondig teleurstellen. Met onder meer een Europees voorzitterschap voor de deur en de uitrol van Flanders Technology and Innovation belooft 2024 juist een druk jaar te worden.

Vooraleer in te zoomen op de BBT en de begrotingsopmaak 2024, vestigt de minister-president de aandacht op twee bijzonderheden. De BBT's 2024 zijn de eerste waarin systematisch prestatie-indicatoren en prestatie-informatie worden toegevoegd. In de verplichte opname van prestatie-informatie in de BBT's werd voorzien in de wijziging van de Vlaamse Codex Overheidsfinanciën. Het gebruik van prestatie-informatie en het opmaken, incorporeren en gebruiken van kwalitatieve indicatoren vormen het sluitstuk van prestatie-geïnformeerd begroten.

Een tweede aandachtspunt is de begrotingsaanpassing 2024. Het zal de commissie misschien verbazen dat hij in de bespreking van de begrotingsopmaak 2024 al verwijst naar de begrotingsaanpassing. Echter, evenals in 2019, zal in 2024 de begrotingsaanpassing invulling krijgen in de volgende legislatuur, met andere woorden in het najaar van 2024.

In de samenvatting van de gestructureerde beleids- en begrotingstoelichting voor de beleidsvelden Ondersteuning Vlaamse Regering en Rampenschade zal men meerdere klemtonen ontdekken. Hij zal ze niet herhalen – daarvoor is er de BBT – maar wil wel bij deze het Departement Kanselarij en Buitenlandse Zaken bedanken.

Nomen est omen. Zonder ondersteuning door de administratie van de Vlaamse Regering zou er geen beleidsveld 'Ondersteuning van de Vlaamse Regering' zijn. Vlaanderen beschikt over een bestuurskrachtige en transparante Vlaamse overheid, mede waardoor met Vlaanderen uitpakket kan worden als een sterk merk, en dat zowel in binnen- als buitenland.

De uitvoering en monitoring van het relanceplan Vlaamse Veerkracht is maar mogelijk dankzij een sterk gecoördineerd aanpak. De versterking van het crisisbeheer en betere crisisparaatheid via het Crisiscentrum voor de Vlaamse overheid zijn voorbeelden van de centrale, actieve rol die het departement opneemt. In de BBT zal men nog bijkomende voorbeelden vinden, samen met de accenten die de minister-president volgend jaar wil leggen.

Daarop gaat hij over tot de bespreking van de volgende BBT, Digitalisering en Facilitair Management. Vlaanderen plukt de vruchten van zijn inspanningen om digitaal te transformeren, met initiatieven zoals het relanceplan Vlaamse Veerkracht en Vlaanderen Radicaal Digitaal 2. De Vlaamse digitale overheid behoort nu al tot de top 10 in Europa en streeft naar een top 5-positie. Het agentschap Digitaal

Vlaanderen zal ook in 2024 blijven samenwerken met ICT-partners om moderne digitale oplossingen te bieden, zoals gegevensuitwisselingsplatformen en Mijn Burgerprofiel. De focus ligt daarbij op het evolueren naar een datagedreven en slimme overheid.

Begin 2024 komt er een geïntegreerde Digitale Strategie voor Vlaanderen, die niet alleen de overheid en lokale besturen, maar ook de bredere economie en samenleving omvat. Data spelen immers een cruciale rol, en Vlaanderen streeft naar een leidende positie in de Europese data-economie, met nadruk op mensgerichte ontwikkelingen en in lijn met de Europese datastrategie. Samenwerking met het Vlaams Datanutsbedrijf athumi zal meer data beschikbaar stellen terwijl de controle bij de datahouders blijft.

Het vastgoedbeleid richt zich op efficiëntie en duurzaamheid, met plannen voor de verkoop, verhuizingen, en optimalisatie van kantoorgebouwen. De focus ligt op een voorbeeldrol in energie-efficiëntie en een gezamenlijk instrument voor duurzame gebouwen met het Waalse Gewest en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest.

Facilitaire diensten worden aangepast aan hybride werken, met aandacht voor duurzaam afval- en materiaalbeheer en koolstofneutrale mobiliteit. Het documentbeheer wordt verbeterd, met investeringen in digitaal archiveren en toegankelijkheid voor burgers.

Het kenniscentrum Overheidsopdrachten ondersteunt ook in 2024 talrijke Vlaamse entiteiten met juridisch advies en bevordert maatschappelijk verantwoorde overheidsopdrachten. Nieuwe samenwerkingstrajecten en een gemeenschappelijk aankoopbeleid worden ingezet, evenals de uitbreiding van ICT-profielen binnen Vlaanderen Connect om aan de vraag naar hooggekwalificeerd ICT-personeel te voldoen. Men hoort het, ook binnen de beleidsvelden Digitalisering en Interne dienstverlening Vlaamse overheid ligt er in 2024 meer dan genoeg werk op de plank.

ICT is meteen het ideale ezelsbruggetje naar de laatste BBT, de BBT Hogere Entiteiten. De ICT-transitiekosten bij de regeringsswissel volgend jaar zijn de enige meldenswaardige wijziging ten opzichte van de BBT voor dit jaar. Het budget van 1.324.000 euro is nodig voor de back-ups, voor de schoonmaak en controle van al het IT-materiaal, voor de nodige starterspakketten per kabinet, en ook voor de werkzaamheden en ondersteuning bij de (her)installatie van de laptop en telefonie. Een gelijkwaardig transitiebudget was ook nodig bij de regeringsswissel in 2019.

2.2. Bespreking

2.2.1. *Tussenkoms van Philippe Muyters*

Prestatie-indicatoren liggen *Philippe Muyters* na aan het hart. Hij is dan ook blij er heel wat terug te vinden in de BBT's van de minister-president, temeer omdat het niet altijd eenvoudig is om dergelijke set samen te stellen. Hij verwijst in dit kader naar de beleidsvelden Ondersteuning van de Vlaamse Regering, Rampenschade, Vastgoed en Digitalisering. Bij Facilities, Documentbeheer en Overheidsopdrachten ontbreken ze nog, waar het lid begrip voor heeft in deze beginfase, maar hij dringt er wel op aan om ook daar snel op zoek te gaan naar goede indicatoren.

Vervolgens gaat hij in op de ambitie tot het terugdringen van de regeldruk en de administratieve lasten en peilt hij meer bepaald naar de stand van zaken in de ontwikkeling van een regeldruktoets. Wanneer wordt daarover een beslissing genomen?

Verder informeert hij welke thema's zullen voorgelegd worden aan het aangekondigde internetpanel dat werd opgericht als gevolg van de nood aan data die is gebleken bij de bestrijding van de recente crisissen.

Welke doelstellingen streeft de Vlaamse Statistische Autoriteit na met haar inzet op 'data science'-technieken en big data?

Over Flanders Technology and Innovation is het lid zeer enthousiast. Vlaanderen behoort immers tot de wereldtop in onderzoek en ontwikkeling en innovatie, waar- bij hij biotechnologie en nano-elektronica als voorbeelden geeft. Het is goed om dat aan het publiek te tonen tijdens evenementen.

Tot slot stelt hij met vreugde in de cijfers voor het beleidsveld Ondersteuning Vlaamse Regering heel wat budgettaire terugnames vast die aantonen dat het als zodanig aangekondigd beleid ook werkelijk tijdelijk was.

2.2.2. *Tussenkoms van Stijn De Roo*

Ook *Stijn De Roo* waardeert de ontwikkeling van een regeldruktoets en vraagt naar de stand van zaken in de uitvoering van het proefondervindelijk onderzoek. Welke voorlopige conclusies vallen eruit te trekken?

Bij het internetpanel informeert hij naar hoe de samenstelling van dit panel tot stand zal komen.

Verder vraagt hij of het CCVO, dat een permanente opdracht krijgt om in te staan voor de crisispreventie, crisisparaatheid en weerbaarheid van de Vlaamse over- heid, ook aandacht heeft voor de risico's die lokale besturen lopen op het vlak van cyberaanvallen.

In de context van de strijd om ICT-talent wil hij weten welke initiatieven de minister- president plant opdat ook Digitaal Vlaanderen de gepaste profielen kan binnenhalen en -houden.

In het kader van de klimaatdoelstellingen 2030 is er de vraag in welke mate op dit moment al energie wordt opgewekt in de gebouwen van de Vlaamse overheid? Hoeveel zonnepanelen liggen er op de daken van Vlaamse overheidsgebouwen?

Tot slot informeert hij of en in welke mate kmo's en start-ups meedingen naar overheidsopdrachten. Slagen zij erin om er effectief meer toegewezen te krijgen?

2.2.3. *Tussenkoms van Anke Van dermeersch*

Anke Van dermeersch herinnert de minister-president eraan dat hij bij het begin van de legislatuur beloofde tegen het eind van de legislatuur een begroting in evenwicht te hebben. Die belofte heeft hij niet gehouden. Dat vindt het lid spijtig.

2.2.4. *Tussenkoms van Arnout Coel*

Arnout Coel vindt de uitwerking van een ethisch kader voor de implementatie van de toekomstige strategie van de Vlaamse overheid op het vlak van artificiële intelligentie zeer belangrijk. Men moet met een open blik kijken naar de opportuniteiten die de toepassing van nieuwe technologieën biedt maar mag ook niet blind zijn voor de gevaren, zoals die opdoken in bijvoorbeeld de Nederlandse toeslagenaffaire. Welke timing heeft de minister-president voor ogen?

Wat moet het lid zich concreet voorstellen bij de aankoopcentrale voor Lokaal Digitaal? Komen er raamcontracten voor software bij lokale besturen?

Kent de minister-president de thema's al van de vijf nieuwe datasamenwerkingsprojecten?

In de BBT lijkt het budget voor het Cyber Response Team te dalen, maar in de meer gedetailleerde toelichting bij de kredietevoluties blijkt dat het gaat over een compensatie naar een ander begrotingsartikel. Het lid vraagt daarbij toelichting.

2.2.5. *Tussenkoms van Willem-Frederik Schiltz*

Willem-Frederik Schiltz treedt de positie van Arnout Coel bij op het vlak van artificiële intelligentie en het ethisch panel. De omarming van nieuwe technologie veronderstelt dat men ook klaar is om de valkuilen te identificeren.

De spreker noemt zich wel voorstander van enkele, weloverwogen begrotingsfondsen omdat dat men op die manier jaarlijks grote verschuivingen in de toe te wijzen middelen vermijdt.

2.2.6. *Repliek van minister-president Jan Jambon*

Minister-president *Jan Jambon* wijst erop dat veel budgetbeheerstechnieken deze legislatuur voor het eerst toegepast worden. Philippe Muyters had het in zijn tussenkomst over de introductie van de prestatie-indicatoren in de BBT's waarvoor de minister-president bevoegd is. Al doende leert men bij de introductie van deze budgettaire beheerstechnieken. Of de reeds ingevoerde prestatie-indicatoren de juiste zijn, zal in de toekomst moeten blijken. Hij bevestigt dat de aanpak moet uitgebreid worden naar die domeinen waarop ze nog niet gedefinieerd zijn.

Op de regeldruktoets hoopt hij tegen het einde van 2023 een eerste zicht te hebben.

De internetpanels moeten voor feedback zorgen over de impact op burgers en ondernemingen die daar mee in contact komen. De samenstelling gebeurt na een bevraging. Kandidaten kunnen intekenen en Digitaal Vlaanderen evalueert.

Zelf is hij net zo enthousiast over FTI als Philippe Muyters, en ook het ruimere bedrijfsleven pikt er gretig op in. De Vlaamse Regering keurde op 10 november 2023 de oprichting van het bedrijf FTI goed. Dat kan nu naar de notaris voor de effectieve oprichting. Zeven privébedrijven zijn mee ingestapt.

Het Crisiscentrum heeft uiteraard aandacht voor cyberveiligheid. Er is een Cyber Response Team opgericht, dat ook streeft naar betere samenwerking met het federale CCB. Een en ander wordt geleid door het departement Digitalisering. De minister-president verzekert dat er een IT-auditaanbod is aan de lokale besturen.

Voor de werving van ICT-profielen verwijst hij naar Vlaanderen Connect, dat meer vrijheid heeft voor het aanbieden van marktconforme voorwaarden. De huidige tendens is dat er breder gegaan wordt over de IT-profielen die worden gezocht.

Over het energiebeheer van de gebouwen van de Vlaamse overheid belooft hij een schriftelijk antwoord. De Vlaamse overheid wil in elk geval een voorbeeldrol opnemen met haar vastgoedportefeuille op het vlak van de optimalisering van energie-efficiëntie. Op dit moment zit men op schema om de reductiedoelstelling van 55% CO₂-emissies voor gebouwen en technische infrastructuur te halen, evenals een besparing met 35% van het primair energiegebruik tegen 2030.

De aanbesteding van de ICT-contracten werd in kleinere onderdelen verdeeld, juist om kmo's te laten meedingen. Dat blijkt te werken. Kmo's treden ook vaker op als onderaannemers.

Uiteraard streeft iedereen naar een begroting in evenwicht. Als men tijdens de voorbije crisisjaren de oplossing van Anke Van dermeersch had gevolgd (vasthouden aan een begroting in evenwicht), was er geen 4,3 miljard euro uitgetrokken voor noodzakelijke relance-uitgaven. Zij en haar fractie moeten dan zo eerlijk zijn om dat te zeggen. Indien ze het relanceplan zou aanvaard hebben en tegelijkertijd het begrotingsevenwicht zou willen gehandhaafd hebben, moet ze aangeven waar ze op twee jaar tijd dergelijk bedrag zou gehaald hebben. Het is het een of het ander.

Wat de opbrengsten uit de vervreemding van vastgoed betreft, stelt hij de vraag naar de motivatie van departementen om hier aan mee te werken, als vooraf bekend was dat alle opbrengsten naar de algemene middelen gaan. In de aanpak van de regering hebben ze er zelfs iets aan, waardoor het interessant wordt om overtollig vastgoed op de markt te gooien. Die manier van werken is efficiënt.

Met het genoemde ethische kader wil hij nog deze legislatuur aan de slag gaan, dus in de eerste helft van volgend jaar.

Raamcontracten voor de lokale besturen komen er in zoverre zij die vragen. De schaal moet natuurlijk wel voldoende groot zijn. De Vlaamse overheid zal er geen opstellen voor een specifiek pakketje voor één enkele gemeente.

Concrete voorbeelden van thema's voor de nieuwe datasamenwerkingsverbanden (athumi) zijn de digitale aangifte van overlijden, mediaprofielen, de gezondheidskluis, de diplomacase en het EPC-attest.

Wat de vraag van Arnout Coel over de evolutie van het budget voor het Cyber Response Team betreft, antwoordt de minister-president schriftelijk na de vergadering als volgt:

“Voor de investeringen in 2023 om de VO-strategie informatieveiligheid te versnellen was bij begrotingsaanpassing 2023 een budget nodig van 2.015 duizend euro. Bij de begrotingsaanpassing 2023 werd het budget voor deze investeringen verschoven naar Digitaal Vlaanderen vanuit de enveloppe Wonen.

Eenzijds 1.000 duizend euro vanuit QF0-1QDG2QA-WT, anderzijds 1.015 duizend euro vanuit begrotingsartikel QF0-1QDG2RA-WT.

Daarnaast gebeurde bij de begrotingsaanpassing 2023 een compensatie van 120 duizend euro voor het Cyber Response Team voor in 2022 geprefinancierde uitgaven. Deze compensatie gebeurde vanuit de middelen van ABB, begrotingsartikel SJ0-1SMC2GD-WT.”

Wat de vraag van Stijn De Roo betreft over de internetpanels was er tijdens de bespreking enige verwarring over welke panels het precies ging.

Het juiste antwoord is:

“Eind vorig jaar werd een samenwerkingsovereenkomst afgesloten met de VLIR voor twee jaar omtrent de uitbouw van een Online Probability Panel. Dit panel heeft vertraging opgelopen o.a. door twee overheidsopdrachten (rond IT en on-field-interviews met de respondenten).

Stand van zaken: de eerste batch adressen is uitgestuurd op 18 oktober (beperkt aantal 2500 leden), tweede batch (12.888 adressen) en derde batch (Vlaamse batch) zijn voorzien voor januari 2024.”

Wat de vraag van Stijn De Roo betreft over het aantal zonnepanelen op daken van onroerend goed van de Vlaamse overheid, geeft de minister-president volgend antwoord:

“Tijdens de toelichting van mijn BBT vroeg u mij op hoeveel gebouwen van de Vlaamse overheid er PV-panelen zijn geïnstalleerd. Mijn collega minister Demir ontving op 3 februari een schriftelijke vraag met dezelfde vraagstelling.

Het antwoord op deze schriftelijke vraag vindt u hier: *Schriftelijke Vragen* VI.Parl. 2022-23, nr. 430 aan minister Zuhair Demir. Het antwoord op deze schriftelijke vraag werd beantwoord aan de hand van wat de entiteiten van de Vlaamse overheid in de Terra, de Patrimonium- en energiedatabank Vlaanderen, hebben ingevuld.”

2.2.7. *Tweede tussenkomst van Anke Van dermeersch*

De fractie van *Anke Van dermeersch* heeft altijd erkend dat voor de gevolgen van de coronapandemie uitgaven nodig waren, repliceert zij. Ook relance-uitgaven zijn nodig, zeker als men daarvoor Europese middelen krijgt. Problematisch is wel het structurele karakter van het tekort van 2,5 miljard euro, zoals ook de SERV en het Rekenhof zeggen. De regering is blijven uitgeven, terwijl zij, juist vanwege corona, haar gewone beleid on hold had moeten zetten. De Vlaamse Brede Heroverweging, die zij een goed idee vindt, heeft nog niet veel opgeleverd. Haar fractie staat ook achter de uitgavennorm maar die moet dan wel in de praktijk gebracht worden, anders dan de schuldnorm, waaraan geen gevolg wordt gegeven.

2.2.8. *Tweede repliek van minister-president Jan Jambon*

Minister-president *Jan Jambon* herinnert eraan dat de regering al drie jaar achter elkaar 2027 als jaar voor een begroting in evenwicht naar voren schuift in haar meerjarenbegroting. Die vaste wil is er, verzekert hij. In dat licht worden besparingsmaatregelen en uitgavenbeperkingen genomen, al geeft hij wel toe dat sommige uitgaven nu al starten en de daartegenover staande besparingen pas volgend jaar of later opbrengen. Er wordt dus wel degelijk gestreefd naar een structureel evenwicht, concludeert hij.

2.2.9. *Tweede tussenkomst van Arnout Coel*

Arnout Coel betwist formeel de stelling van *Anke Van dermeersch* dat de externe adviezen van SERV en Rekenhof een structureel tekort zouden vaststellen in Vlaanderen. Het is precies omgekeerd: zij rapporteren dat de Vlaamse begroting bij ongewijzigd beleid zelfs naar een overschot gaat in 2028 en evenwicht in 2027.

2.2.10. *Tweede tussenkomst van Willem-Frederik Schiltz*

Willem-Frederik Schiltz treedt bij dat dat de herhaalde bewering van *Anke Van dermeersch* manifest onjuist is. Bovendien wordt met de prestatie-indicatoren voor het eerst ook gekeken naar de economische impact van de begroting, is er voortaan een uitgavennorm en wordt er naar een anticyclische begrotingsvoering gegaan.

Er wordt al sinds de vorige legislatuur werk gemaakt van de vastlegging van de bandbreedte van de begroting. Dat zij punctueel in het rood ging, was door de crisismaatregelen, dankzij dewelke de Vlaamse economie als een van de meest robuuste uit de crisis is gekomen. De tijdelijke overschrijding van de schuldnorm was dan ook meer dan verantwoord.

2.2.11. *Derde repliek van minister-president Jan Jambon*

Minister-president *Jan Jambon* onderstreept dat de Vlaamse Regering het volledige bedrag van 4,3 miljard euro als schuld heeft opgenomen. Als Europa zijn oorspronkelijke – en zelfs inmiddels verlaagde – engagement echter nakomt, daalt de schuld opnieuw onder de norm.

3. Programmadecreet 2024

3.1. Inleiding

Door het feit dat enkel de minister-president een bepaling indient in het programmadecreet 2024 die door deze commissie wordt besproken, worden de volgende artikelen met hem besproken:

- hoofdstuk 1. Algemeen, artikel 1;
- hoofdstuk 4. Kanselarij, Bestuur, Buitenlandse Zaken en Justitie, afdeling 3. Toewijzing van de opbrengsten uit de vervreemding van de onroerende domeingoederen in eigendom van de Vlaamse Gemeenschap en het Vlaamse Gewest en hoofdstuk: artikel 8;
- hoofdstuk 9. Inwerkingtreding, artikel 76 voor wat betreft artikel 1 en 8.

Voorafgaand aan de bespreking diende de minister-president een tekst in bij de commissie die een drietal technische correcties omvat bij artikel 8.

De *voorzitter* vraagt of het debat kan worden gevoerd over artikel 8 op basis van de tekst na aanvaarding van de voorgestelde technische wijzigingen. De commissie stemt daar eenparig mee in.

3.2. Toelichting door minister-president Jan Jambon

Minister-president *Jan Jambon* stelt dat samengevat de voorgestelde regeling de bestaande efficiëntieverhogingen om de helft van de opbrengsten uit de vervreemding van de onroerende domeingoederen toe te wijzen aan de algemene middelen bestendigt.

3.3. Bespreking

3.3.1. *Tussenkoms van Anke Van dermeersch*

Anke Van dermeersch had eerder al gevraagd om het programmadecreet te beperken tot bepalingen die werkelijk een band hebben met de begroting. Haar fractie is geen voorstander van de werkwijze met programmadecreten. Dergelijke techniek maakt het immers moeilijker voor burgers en bedrijven om te weten welke regels van toepassing zijn. Het lid vraagt om daar in de toekomst rekening mee te houden. In het programmadecreet 2024 daarentegen zijn er geen bepalingen voor het beleidsdomein Financiën en Begroting opgenomen. Dit verdient navolging.

Het door de minister-president voorgestelde artikel 8 maakt echter een en ander nog ingewikkelder.

Artikel 8 van het voorliggende ontwerp van programmadecreet bepaalt dat de helft van de opbrengst uit de vervreemding van onroerende domeingoederen aan de algemene middelen wordt toegewezen. De andere helft van de opbrengsten komt bij de verkopende departementen, agentschappen en begrotingsfondsen terecht met uitzondering van de middelen die naar het Facilitair Bedrijf vloeien. Van de opbrengsten uit de vervreemding van onroerende goederen die werden aangewend voor de huisvesting van de diensten van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap vloeien

immers de eerste 10 miljoen euro naar het Facilitair Bedrijf en de rest naar de algemene middelen.

De spreekster vindt dit een zeer complexe regeling en vraagt waarom deze middelen niet in hun geheel naar de algemene middelen terugvloeien.

De spreekster verzet zich om dezelfde reden tegen het opzetten van begrotingsfondsen. Het voorliggende programmadecreet bevat in artikel 6 bepalingen over het bestaande begrotingsfonds voor interbestuurlijke digitalisering lokale overheden. Ze concludeert dat de middelen die naar begrotingsfondsen vloeien, beter naar de algemene middelen zouden gaan. Ze noemt zich tegenstander van begrotingsfondsen.

3.3.2. *Tussenkoms van Willem-Frederik Schiltz*

De fractie van *Willem-Frederik Schiltz* is wel voorstander van beperkt gebruik van begrotingsfondsen, met het oog op de operationaliteit, zodat niet elk jaar grote vereffeningen en verschuivingen nodig zijn. Het lid heeft begrepen dat de voorgestelde aanpassing in artikel 8 louter een efficiëntieoefening is, opdat de budgetten op de juiste plaats terechtkomen.

3.4. Stemmingen

Hoofdstuk 1 en artikel 1 worden aangenomen met 10 stemmen bij 2 onthoudingen.

Hoofdstuk 4. Kanselarij, Bestuur, Buitenlandse Zaken en Justitie, afdeling 3. Toewijzing van de opbrengsten uit de vervreemding van de onroerende domeingoederen in eigendom van de Vlaamse Gemeenschap en het Vlaamse Gewest: artikel 8 wordt aangenomen met 8 stemmen bij 4 onthoudingen.

Hoofdstuk 9 en artikel 76, voor wat betreft artikel 1 en 8, worden aangenomen met 10 stemmen bij 2 onthoudingen.

IV. Commissievergadering van 21 november 2023

1. Inleiding

Op 21 november 2023 besprak de commissie vooreerst met Zuhail Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, in het kader van de begroting 2024 haar bevoegdheden Justitie en Handhaving. Het betreft de volgende documenten:

- het ontwerp van decreet houdende de uitgavenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2024 (*Parl.St. VI.Parl. 2023-24, nr. 15/1*);
- de beleids- en begrotingstoelichting Justitie en Handhaving. Begroting 2024 (*Parl.St. VI.Parl. 2023-24, nr. 13-U/1*);
- het verslag van het Rekenhof over het onderzoek van de Vlaamse begroting voor 2024 (*Parl.St. VI.Parl. 2023-24, nr. 16/1*).

Daarna vervolgde de commissie haar werkzaamheden met de voorstelling en bespreking van het verslag van het Rekenhof over het onderzoek van de Vlaamse begroting voor 2024 (*Parl.St. VI.Parl. 2023-24, nr. 16/1*) in aanwezigheid van Matthias Diependaele, Vlaams minister van Financiën en Begroting, Wonen en Onroerend Erfgoed en Jan Debucquoy, raadsheer bij het Rekenhof, en Lieven Tydgat, eerste-auditeur-revisor bij het Rekenhof.

Volgende parlementaire documenten stonden daarbij op de agenda:

- het ontwerp van decreet houdende de middelenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2024 (*Parl.St. VI.Parl. 2023-24, nr. 14/1*);

- het ontwerp van decreet houdende de uitgavenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2024 (*Parl.St. VI.Parl. 2023-24, nr. 15/1*);
- de algemene toelichting bij de middelenbegroting en de uitgavenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2024 (*Parl.St. VI.Parl. 2023-24, nr. 13/1*);
- de algemene toelichting bij de begroting 2024. Meerjarenraming 2023-2028 (*Parl.St. VI.Parl. 2023-24, nr. 21/1*);
- het verslag van het Rekenhof over het onderzoek van de Vlaamse begroting voor 2024 (*Parl.St. VI.Parl. 2023-24, nr. 16/1*);
- de beleids- en begrotingstoelichting Financiën en Begroting 2024 (*Parl.St. VI.Parl. 2023-24, nr. 13-G/1*).

Beide ministers kregen vragen in de schriftelijke procedure. Hun antwoorden op de schriftelijke vragen werden ingediend op 20 november 2023 en zijn opgenomen in bijlage 6 en 7.

2. Toelichting door minister Zuhail Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, bij de begroting 2024 over Justitie en Handhaving

2.1. Jeugddelinquentiebeleid

Minister *Zuhail Demir* stelt de BBT Justitie en Handhaving voor en begint met het jeugddelinquentiebeleid, een bevoegdheid die zij deelt met minister Hilde Crevits.

Zij werkten samen verder aan de uitvoering van het decreet Jeugddelinquentierecht. In maart 2023 werd fase 2 van het decreet uitgerold. Daarmee wordt een nieuwe werking van de gemeenschapsinstellingen gerealiseerd. Zeer concreet betekent dit dat de gemeenschapsinstellingen voorbehouden worden voor jongeren die een delict pleegden (daders en slachtoffers worden gescheiden), dat de gemeenschapsinstellingen alleen nog maar gesloten afdelingen hebben en dat de langdurig gesloten begeleiding concreet wordt. In 2024 zal het accent liggen op de verdere doorstart en inbedding van die nieuwe werking.

Daarnaast zet ze het legistieke traject voort in het kader van de verstrengingen, de uitvoering van de terbeschikkingstelling, de verschijningsplicht van ouders, de opheffing van de maximale leeftijdsgrenzen voor het opleggen van reacties aan minderjarige daders, het kortverblijf en de elektronische monitoring. Zo wordt het actieplan jeugddelinquentie ook decretaal verankerd.

Naast een nieuw beleid rond minderjarige daders voorziet het decreet ook in een nieuwe aanpak naar slachtoffers. In 2024 maakt de minister verder werk van een operationeel en legistiek traject dat slachtoffers meer en beter informeert.

Zoals gezegd, introduceerde zij samen met de minister van Welzijn een eerste Vlaams actieplan jeugddelinquentie, dat focust op nieuwe en zwaardere criminaliteitsfenomenen onder jongeren. Daarbij voorziet zij, naast de decretale aanpassingen, in onder andere grensoverschrijdende samenwerking met Nederland, en ook in samenwerking met het Antwerpse parket en de drugscommissaris.

Ook de ketenaanpak blijft een prioriteit en wordt uitgebreid en decretaal verankerd. Tot slot is het zo dat jeugddelinquentie niet stopt op 18 jaar. Daarom is het ook belangrijk om initiatieven te nemen op de overgang van minder- naar meerderjarigheid, zodat het traject van opvolging en begeleiding kan doorlopen na de achttiende verjaardag.

2.2. Justitie

2.2.1. *Slachtoffers centraal*

Het volgende deel van haar toelichting behandelt Justitie, waarbij ze start met een van de belangrijkste onderdelen, namelijk haar beleid rond slachtoffers.

De diensten slachtofferonthaal bestaan inmiddels dertig jaar en hebben flink gewerkt. Mede dankzij hen staan slachtoffers op de kaart van Justitie. Steeds meer slachtoffers vinden de weg naar slachtofferonthaal. Steeds meer magistraten wijzen slachtoffers de weg naar slachtofferonthaal. De sensibiliseringsrondes door slachtofferonthaal zelf hebben dus hun werk gedaan. Intussen worden meer dan tienduizend slachtoffers opgevolgd. In vergelijking met vorig jaar is er opnieuw een stijging van nog eens 13%. Daarom ook werden extra mensen in dienst genomen: 44 extra justitieassistenten en zes teamverantwoordelijken.

Een andere manier om slachtoffers bij te staan en hen een betere en meer effectieve dienstverlening aan te bieden, is hen ook meer veiligheid te bieden, waarbij ze de slachtofferapplicatie elektronisch toezicht vermeldt.

Naast haar inzet met de dienst Slachtofferonthaal en de slachtofferapplicatie, zet de Vlaamse justitie ook met het Vlaams Meldpunt Grensoverschrijdend gedrag in op slachtoffers. Samen met de minister van Gelijke Kansen richtte zij dat meldpunt eind september op. Daarmee komt de regering tegemoet aan de vraag van de sectoren zelf om ook in een extern meldpunt te voorzien. Het is een vertrouwelijk, laagdrempelig en onafhankelijk aanspreekpunt op maat van de slachtoffers. Daarnaast formuleert het aanbevelingen voor organisaties waar grensoverschrijdend gedrag plaatsvond.

Sinds de opstart van het meldpunt eind september werden al 75 meldingen ontvangen, waarvan 57 ontvankelijk. Daarnaast kreeg het ook twaalf vragen binnen en waren er twee slachtoffers die gewoon hun verhaal wilden vertellen. De meeste meldingen gingen over de cultuursector, gevolgd door onderwijs en welzijn, vermoedelijk omdat daar momenteel het meldpunt het meest gekend is. Nog eind dit jaar wil de minister starten met gerichte sensibilisering van de sectoren zodat meer melders hun weg vinden.

Het meldpunt werkt ook nauw samen met de erkennings- en bemiddelingscommissie voor slachtoffers van misbruik in het verleden. Vorig jaar werden zes extra commissieleden aangeworven, dit jaar zijn er opnieuw een drietal extra aangeworven, zijn er nog twee benoemingsgesprekken lopende en hebben nog zeven extra vrijwilligers zich aangemeld. Ook zijn drie experts aangeworven om de commissie te versterken.

Tot slot verwacht zij begin 2024 het logistieke traject voor de opfrissing van het inmiddels twintig jaar oude samenwerkingsakkoord over slachtofferzorg af te ronden.

2.2.2. *Opvolging en recidivevermindering bij daders*

Slachtoffers centraal zetten, wil ook zeggen dat men alles op alles zet om te vermijden dat er nieuwe slachtoffers vallen. Een belangrijk deel daarvan moet gebeuren in de gevangenis. Het Vlaamse strategisch plan hulp- en dienstverlening aan gedetineerden en geïnterneerden is de leidraad.

De komende periode zet de minister ook verder in op vernieuwing bij het Vlaams Centrum voor Elektronisch Toezicht. De reeds eerder in de commissie besproken stijging van het aantal enkelbanden blijft aanhouden. Zoals men weet is er een ongelooflijke stijging van het elektronisch toezicht de laatste jaren. Tijdens haar beleidsperiode heeft de minister daarom bij het VCET het personeelsbestand

verdubbeld, van 55 naar 110 vte. Binnenkort komen daar de slachtofferapplicatie en het elektronisch toezicht voor minderjarigen bij, waarvoor eveneens extra personeel wordt aangeworven.

Risicotaxatie en -management zijn ook belangrijke tools als men slachtoffers wil voorkomen. Momenteel doen tien psychologen aan risicotaxatie in zedendossiers.

Volgende maand volgen de psychologen nog de opleidingen over de risicotaxatie-instrumenten voor intrafamiliaal geweld en kindermishandeling. Daarnaast starten de psychologen volgend jaar ook met een proefproject rond psychodiagnostiek. Met behulp van gevalideerde instrumenten zal de psycholoog een persoonlijkheidsbeeld schetsen zodat de justitieassistent ondersteund kan worden bij de begeleidingen.

De regering werkt ook verder aan een lik-op-stukbeleid. Project M en Project SAMEN worden in Limburg, Mechelen, Neteland en Antwerpen voortgezet. Daarnaast ondersteunt zij al langer de drugsopvolgingskamers van Antwerpen, Mechelen, Turnhout, Brugge en Gent via de inzet van justitieassistenten. Ondertussen zijn ook drugsopvolgingskamers gestart in Ieper, Veurne, Brussel, Leuven, Kortrijk, Hasselt, Tongeren en Dendermonde. Ook daarop zullen het komende jaar justitieassistenten worden ingezet. Ter vergelijking: in Wallonië is slechts één drugsopvolgingskamer gestart.

Het beleid blijft ook inzetten op een kordate uitvoering van de werkstraffen. De huidige uitbreiding van de werkstraffen wordt verlengd, en de minister zal ook voor een extra financiële tegemoetkoming zorgen bij de werkvloerprojecten, waarvan ze opmerkt dat die vaak niet gemakkelijk te vinden zijn.

Tot slot besteedt zij de nodige aandacht aan daders met een multiproblematiek om te vermijden dat zij als tikkende tijdbommen terug in de maatschappij verdwijnen. Vaak staan ze immers op een lange wachtlijst of worden ze geweigerd wegens te complex. Daarom investeert zij sinds dit jaar voor de komende vier jaar 5 miljoen euro extra in ambulante forensische zorg buiten de gevangensmuren via historische middelen die Vlaanderen nog moest ontvangen van de Federale Regering. Om die middelen gericht in te zetten, liet ze eerst in kaart brengen waar de problemen qua aanbod zaten. Zo is ze gekomen tot zeventien projecten die in een bijkomend aanbod voorzien voor die moeilijke doelgroep. Dat gaat dan bijvoorbeeld om daders van intrafamiliaal geweld met een agressieproblematiek naast verslaving, zedendelinquenten met verslavingsproblemen, psychologische stoornis enzovoort. De projecten worden zesmaandelijks geëvalueerd om na te gaan of ze voldoende instroom opvangen.

2.3. Optimalisatie werkprocessen

Digitalisering is in alle facetten van justitie onontbeerlijk, onder andere in het kader van de contacten met justitiabelen en slachtoffers. Er zijn een heel aantal digitaliseringsprojecten opgestart. Zo werkt zij bij het VCET verder aan het digitaal platform om de administratieve overlast te verminderen bij de medewerkers van de monitoring.

Om de samenwerking met partners te digitaliseren heeft ze een dossierbeheersysteem voor de Veilige Huizen ontwikkeld. Wat de werkstraffen betreft, is er eveneens een interactief platform in ontwikkeling waarbij in één klik kan gezien worden waar er een werkstraf beschikbaar is. In het kader van de hulp- en dienstverlening aan gedetineerden verkent het beleid de modaliteiten voor een centrale datastrategie.

Ook in het kader van bestuurlijke handhaving, waarop ze verder inzoomt, is informatiedeling cruciaal. Het handhavingsplatform ondersteunt de gegevensuitwisseling over strafrechtelijke en bestuurlijke handhaving. De uitrol daarvan is ondertussen gestart.

Daarnaast hecht ze veel belang aan een fysiek toegankelijke dienstverlening van de justitiehuisen. Daarom opende zij antennes in Genk, Maasmechelen, Lommel, Oostende, Roeselare, Geel, Boom, Asse, Vilvoorde, Aalst, Sint-Niklaas, Wetteren, Erpe-Mere, Berlare en Haaltert. Op die manier zijn vandaag in alle provincies van Vlaanderen bijkomende gesprekslokalen en burelen operationeel als verlengstuk van het justitiehuis.

2.4. Radicalisering

Radicalisering is een thema waarvoor men continue aandacht moet hebben. De incidenten van de afgelopen jaren, zowel in binnen- als buitenland, bewijzen dat men waakzaam moet blijven. Daarom blijft ze inzetten om structurele maatregelen ter preventie te nemen en de huidige werkwijzen te verbeteren. Het onderwerp komt ook aan bod in de commissie Radicalisering, merkt ze nog op.

2.5. Aanpak van seksueel geweld

De bestrijding van seksueel geweld maakt ook een groot onderdeel uit van haar beleid. Het eerste Vlaams actieplan dat zij in 2020 samen met de hele regering opmaakte, werd vorig jaar geëvalueerd. Zo kwamen er 21 nieuwe acties bij en werden er ook een aantal bijgestuurd. Komend jaar staat de eindevaluatie gepland maar dat wil niet zeggen dat men in de tussentijd bij de pakken blijft zitten, integendeel.

Zo werd vorig jaar aan de UGent de opdracht gegeven om een onderzoek te doen naar de nood aan en de implementatie van een meldcode voor gendergerelateerd geweld en kindermishandeling. Dergelijke meldcode kan een hulpmiddel zijn dat handvatten biedt voor bereikbaarheid van het vermoeden van geweld met de betrokkene en kan bijdragen tot snellere hulp. Eind 2023 wordt het onderzoek afgerond, zodat men er het komende jaar mee aan de slag kan.

Dit jaar trad ook het decreet in werking dat de verplichting oplegt aan organisaties binnen de Vlaamse sectoren om van nieuwe medewerkers een uittreksel uit het strafregister op te vragen en te controleren. Begin dit jaar startte de campagne 'We Zien U' in de strijd tegen seksueel grensoverschrijdend gedrag, gericht op jongeren tussen de 14 en 23 jaar.

Begin 2024 jaar wil de minister starten met een zedenunit in de gevangenis. Uit onderzoek dat zij in 2022 liet uitvoeren, bleek immers dat er in de Vlaamse gevangnissen 539 zedenplegers zitten en dat er nauwelijks behandelaanbod is.

Waar er behandelaanbod is, zijn er dan weer lange wachtlijsten. In de gevangenis van Brugge bijvoorbeeld verblijft het op één na hoogste aantal zedendelinquenten, en net daar is er geen enkel gespecialiseerd aanbod voor zedendelinquenten. Veel te vaak zitten zedendelinquenten dus gewoon hun straf uit. De gevolgen wanneer ze uiteindelijk buitenkomen, heeft men helaas al gezien. Dat is onverantwoord en vandaar haar initiatief tot de genoemde unit, samen met de federale minister van Justitie.

Maar ook buiten detentie is behandeling nodig. Daarom is zij in 2020, samen met de minister van Welzijn en de federale ministers van Justitie en van Volksgezondheid, gestart met de herwerking van het vijfentwintig jaar oude samenwerkingsakkoord rond de begeleiding van zedenplegers.

2.6. Aanpak van intrafamiliaal geweld

Wat de aanpak van intrafamiliaal geweld betreft, heeft zij de afgelopen jaren al geïnvesteerd in de bestaande 'family justice centers' en de ketenaanpakken. Er

worden 72% meer gezinnen opgevolgd dan aan het begin van de legislatuur. Daarom komen er ook Veilige Huizen in andere provincies en een gemeenschappelijk dossierbeheersysteem.

Naast het specifiek behandelaanbod voor intrafamiliaal geweld in de gevangenis, vermeldt ze ook nog Handle with Care in Mechelen. Uit de evaluatie bleek dat de leerkrachten effectief meer traumasensitief reageren op het kind. Tot slot zet zij in dit verband ook in op het tijdelijke huisverbod. De eerste negen maanden van 2023 ontvingen de justitiehuisen al 432 opdrachten, wat een stijgende lijn laat zien.

2.7. Bestuurlijke handhaving

Voor de Vlaamse bestuurlijke handhaving vermeldt ze een aantal prioriteiten zoals het Vlaams Handhavingsplatform, dat alle handhavingsinformatie bundelt en via het sanctieregister, het maatregelenregister en de handhavingsbibliotheek ontsluit. Bedoeling is om elke Vlaamse inspectiedienst te laten aansluiten op het platform. Met de aanpassing en evaluatie van het kaderdecreet Vlaamse Handhaving wordt ingezet op uniformisering.

Tot slot wil ze via bestuurlijke handhaving ook inzetten op het bestrijden van georganiseerde criminaliteit. De bedoeling van een integraal veiligheidsbeleid moet zijn dat misdrijven niet alleen bestraft worden, maar ook zoveel mogelijk voorkomen worden. Dit kan door in te zetten op bestuurlijke handhaving. Het ontwerp van decreet werd ondertussen ingediend bij het Vlaams Parlement. Daarna komt het erop aan een samenwerkingsakkoord af te sluiten. Daarnaast is aan tien Vlaamse steden een criminaliteitsplatform ter beschikking gesteld, en loopt er een overheidsopdracht om het uit te breiden tot heel Vlaanderen. Het is ook aangeboden bij drie Vlaamse inspectiediensten, namelijk de milieu-, woon- en arbeidsinspectie.

2.8. Uitbouwen Vlaamse bestuursrechtspraak

Bij de Raad voor Vergunningsbetwistingen zijn extra rechters in dienst genomen, waarmee de doorlooptijd verlaagd is tot gemiddeld twaalf maanden.

Er werd ook een aanzienlijke uitbreiding gedaan bij de DBRC. Twee diensten werden toegevoegd, namelijk de integratie van de Raad voor Betwistingen inzake Studievoortgangsbeslissingen alsook de beroepen tegen ruimtelijke uitvoeringsplannen.

Het digitaal loket, dat in de eerste helft van de legislatuur is uitgerold, wil de minister laten uitgroeien tot een innovatief en klantvriendelijk digitaal platform.

Ten slotte wil ze een tuchtprocedure mogelijk maken bij de DBRC, voor wanneer iemand niet optimaal functioneert.

3. Bespreking

3.1. Tussenkomen van Celia Groothedde

De fractie van *Celia Groothedde* ziet de regering op heel wat maatschappelijke problemen een justitieel antwoord geven, terwijl ze volgens haar niet allemaal met dergelijke focus kunnen worden voorkomen, integendeel. Er was immers al een lacune op preventie. Essentieel voor haar is een betere samenwerking tussen Justitie en Welzijn. De welzijnsgerichte aanpak van de preventie van criminele feiten mag niet op de achtergrond verdwijnen, waarschuwt het lid.

Het middenveld en experts houden hun kritiek op het meldpunt grensoverschrijdend gedrag staande, met name dat de noden zich vooral situeren op de tweede en de derde lijn. Hoeveel meldingen zijn sinds de oprichting binnengekomen? Dat er pas

een decretaal kader zal zijn in december, acht het lid een groot probleem. Hoe reageert de minister? Is de verhouding met de interne meldpunten geëvalueerd? Verloopt de samenwerking beter?

Het personeelstekort in de gemeenschapsinstellingen blijft ontzettend hoog. Hoe en wanneer wordt het verholpen? Hoe zorgt de minister ervoor dat de expertise van wie uitvloeit, wordt behouden?

De kritiek op de scheiding tussen jeugddelinquentie en jeugdhulp, die werd doorgevoerd in weerwil van de overlappingsen, is niet verstomd. Door de focus op justitie verdwijnt het bieden van een toekomstperspectief op de achtergrond. De opleidingen blijven een pijnpunt en vereisen ook een toekomsttraject binnen de jeugddelinquentie. Hoe evalueert de minister het persoonlijk project? Hoe vaak wordt het gebruikt en door welke profielen?

Hoeveel justitieassistenten werkten in het begin bij het agentschap en hoeveel nu? Hoeveel dossiers behandelen zij en met welke doorlooptijd?

3.2. Tussenkost van Adeline Blancquaert

Voor *Adeline Blancquaert* is het duidelijk dat de Vlaamse justitie nog voor heel wat uitdagingen staat. Een doeltreffende aanpak van seksueel geweld wordt bemoeilijkt door de versnippering van bevoegdheden. Kan de minister verzekeren dat alle acties in het plan zullen uitgevoerd zijn tegen de deadline in 2024?

Het verslag van het Rekenhof vermeldt op pagina 14 over de nieuwe beleidsimpulsen de terugdraai van kredieten bij Justitie en Handhaving. Vraag is dan of er nu effectief sprake is van een budgettaire besparing en, zo ja, waarop. Of wordt er extra beleidsruimte gecreëerd? Zo ja, waar dan precies?

Tot slot informeert zij naar de prestatie-indicatoren die ontbreken in de BBT Justitie en Handhaving.

3.3. Tussenkost van Maaïke De Vreese

Maaïke De Vreese erkent dat er inderdaad veel uitdagingen zijn binnen dit beleidsveld maar ze heeft de minister in de voorbije legislatuur ondanks alles ook veel stappen zien zetten. Zij vernoemt de groeicijfers bij slachtofferonthaal, elektronisch toezicht, tijdelijk huisverbod en werkstraffen.

De vele taken van de Vlaamse justitie worden dankzij extra personeel en efficiëntiewinsten tot een goed einde gebracht, besluit het lid. Vlaanderen heeft inmiddels tien drugsoptvolgingskamers, Wallonië één, nog afgezien van de slachtofferapplicatie en de enkelbanden.

Positief zijn verder het wetenschappelijk onderzoek en de verlenging van de extra ondersteuning die was opgezet bij het terreurproces. De centrale positie van de rechten van het slachtoffer vormt een rode lijn. Wat was het resultaat van het overleg met de andere gemeenschappen op 16 oktober 2023 over de uitwisseling van gegevens? Voorts kijkt het lid uit naar het onderzoek over het profiel van de Vlaamse gedetineerden.

Wat het lik-op-stukbeleid voor kleinere vormen van criminaliteit betreft, waarin haar fractie de minister steunt, wil ze weten of het fysieke samenbrengen van de Limburgse sectie M+ van het parket en de 'family justice centers' in het Provinciehuis, ook in de rest van Vlaanderen zal toegepast worden. Gaat de evolutie van die laatste naar Veilige Huizen gepaard met uitbreiding van die werking?

Dat de gemiddelde doorlooptijd bij de DBRC is teruggebracht tot twaalf maanden vindt het lid belangrijk voor de rechtszekerheid en het investeringsklimaat. Naar hoeveel extra personeel zoekt de minister om de procedures nog meer te versnellen? Wordt daartoe ook naar andere acties gekeken?

3.4. Tussenkost van Jeroen Tiebout

Jeroen Tiebout vindt het goed dat het VCET dankzij de succesvolle aanbesteding van elektronische enkelbanden verder en beter kan uitvoeren waarvoor het voorzien is, en kijkt uit naar de resultaten van de nieuwe toepassingen.

Verder is hij tevreden dat er een justitiehuis en een Veilig Huis in Halle komen, en dat de huurprijs voor een enkelband de kostenstijging ten gevolge van de toename van het aantal enkelbanden compenseert. Tot slot vraagt hij naar de stand van zaken bij het wijzigingsdecreet in het jeugddelinquentierecht.

3.5. Tussenkost van Ludwig Vandenhove

Ludwig Vandenhove denkt dat het beter is de resterende pijnpunten weg te werken met de federale overheid dan het hele systeem te hervormen. Heeft Vlaanderen structureel contact met de door de minister genoemde drugscommissaris, zowel wat Welzijn als Justitie betreft?

Hij is het eens met de minister dat het maatschappelijk niet goed is dat het steeds moeilijker wordt om locaties te vinden voor werkstraffen. Vraag is echter hoe men dat kan oplossen.

Verder peilt hij naar de samenwerking met de federale collega's op het vlak van handhaving.

Wat is de timing van de uitbreiding van het criminaliteitsplatform? Wordt het aantal gemeenten uitgebreid of komt er ineens een veralgemening?

Ook hij vraagt naar de ontbrekende prestatie-indicatoren in de BBT Justitie en Handhaving en naar de afwijkende cijfers in de tabel nettobeleidsruimte ten opzichte van die in de algemene toelichting.

3.6. Tussenkost van Katrien Schryvers

Katrien Schryvers hoort dat de druk op de gemeenschapsinstellingen, in weerwil van de bijkomende capaciteit in de voorbije periode en de terechte beslissing om hen voortaan voor te behouden voor jongeren die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd, heel groot blijft. Wat zijn de oorzaken en hoe zet de minister in op voldoende capaciteit? Wordt altijd duidelijk afgebakend met welke finaliteit een jongere er verblijft? Op welke manier wordt in het licht van de re-integratie samengewerkt met de context van de jongere?

Daarop vraagt ze uitleg over het proefproject in de elektronische monitoring. Ze peilt naar aantal, doelgroep en duur. Wat de werkstraffen betreft, waarvan ze hoopt dat de minister die niet op zich problematisch vindt, waardeert ze het digitale platform. Zoekt de minister bijkomende prestatieplaatsen bij de besturen en organisaties die ze nu al aanbieden of bij specifiek daartoe opgezette en gesubsidieerde projecten? Wat verder met de werkvloerprojecten, in het licht van de noodzakelijke opvolging?

Ook zij informeert naar de decretale stand van zaken bij het meldpunt grensoverschrijdend gedrag. Het lid blijft ook bekommerd om de samenwerking met de interne meldpunten. Het hangt immers van het slachtoffer af bij welk meldpunt dat zich het veiligst voelt. Alleszins is het nodig dat de informatie die een extern

meldpunt krijgt, doorstroomt naar de interne meldpunten en leidt tot een aanpassing van het beleid. Zij hoopt dat bij de uitwerking op het terrein een goede connectie wordt gemaakt.

Wat de erkennings- en bemiddelingscommissie voor slachtoffers van historisch misbruik betreft, vraagt ze hoe haar vertrouwen kan herwonnen worden en hoe het spanningsveld kan weggewerkt worden. Hoe garandeert de minister voldoende capaciteit en verzekert zij haar onafhankelijkheid? Hoe zal haar samenwerking met het externe meldpunt juist verlopen?

Verder klopt het dat heel wat daders lijden aan een multiproblematiek. Hoe wordt het bestaande aanbod, met name de zeventien projecten, afgestemd met de rest van de hulpverlening? Hoe wordt de instroom bepaald? Zijn er afspraken met de strafuitvoeringsrechtbanken?

3.7. Tussenkost van Philippe Muylers

Philippe Muylers verzoekt de minister om de opdracht te geven tot een zoektocht naar geschikte prestatie-indicatoren voor de inhoudelijke structurelementen in haar beleidsdomein, in het licht van hun belang dat door zowel het Rekenhof als de minister-president werd onderstreept.

3.8. Repliek van minister Zuhal Demir

Minister *Zuhal Demir* herhaalt de cijfers van het meldpunt, die ze al gaf in haar toelichting, niet.

Voor die over de personeelsleden bij de gemeenschaps- en jeugdinstellingen verwijst ze naar de minister van Welzijn. Wat de dossierlast betreft, verzekert ze dat het aantal justitieassistenten gelijk gestegen is met het aantal dossiers. Precieze cijfers kan ze schriftelijk bezorgen.

In de begroting 2023 werd voor 12,2 miljoen euro aan kredieten ingeschreven die eenmalig waren en daarom wegvallen in de begroting 2024. In die laatste wordt voor 9 miljoen euro aan recurrente kredieten en voor 5 miljoen euro aan eenmalige kredieten ingeschreven. In de tabel nettobeleidsruimte is dat correct verwerkt als een extra budget van 9 miljoen euro en een daling van 12,2 naar 5 miljoen euro.

Wat de prestatie-indicatoren betreft, wijst ze erop dat de prestatie-informatie daaronder valt. Statistische informatie en andere data maken daar deel van uit, en zijn als zodanig opgenomen in de hele BBT, zowel bij de opmaak als bij de uitvoering.

Er was volgens haar geen instructie om ze in één zin bovenaan op te nemen. Als voorbeeld van de genoemde informatie geeft ze de cijfers over het aantal enkelbanden. Bij Justitie beperkt men zich niet tot een statistische opsomming maar wil men indicatoren ontwikkelen die constant blijven en op lange termijn een waardevolle beleidstool worden.

Een tussentijdse evaluatie leert dat slechts één actie van het plan bestrijding seksueel geweld nog niet is opgestart. Het gesprek met het college van procureurs-generaal in oktober over de contactgegevens van slachtoffers leverde een opening op en de bereidheid om dat te bekijken.

Er worden inderdaad vijf nieuwe Veilige Huizen geopend en de huidige worden uitgebreid met extra personeel.

Bij de DBRC is een griffier aangeworven en loopt de selectieprocedure voor vier referendarissen. Binnenkort worden de vacatures opengesteld voor nog twee griffiers en twee referendarissen.

Wat de vraag over het Veilig Huis betreft, legt ze uit dat men nu eerst nog in Limburg wil voortdoen en daarna de uitbreiding naar andere regio's zal bekijken. De procureur des Konings van Antwerpen is alvast vragende partij.

Verder verzekert zij dat er veel en structureel contact is met de drugscommissaris, waarbij ze het verbranden van drugs en het uithalen van drugs door jeugdigen als voorbeelden geeft. Dat loopt goed.

De minister is niet tegen werkstraffen, maar alles daarheen schuiven is ook niet de oplossing. Voor elk delict de juiste straf, meent ze. De gevraagde aanpassing is alvast opgenomen in het nieuwe Strafwetboek, waardoor ze kunnen uitgebreid worden naar en uitgevoerd in andere sectoren.

Wat handhaving betreft, is de DIOB-wet federaal goedgekeurd. Het Vlaamse ontwerp wordt binnenkort in het parlement ingediend ter bespreking. Daarna moet nog een samenwerkingsakkoord uitgewerkt en goedgekeurd worden.

De uitrol van het criminaliteitsplatform wordt nog dit jaar gestart in heel Vlaanderen.

Over de capaciteit van de gemeenschapsinstellingen krijgt de minister wekelijks cijfers. Die belopen meestal 80% tot 90%. Er zijn geen weigeringen. Wel wordt soms voorgesteld aan jeugdrechters om jongeren eerst toe te leiden naar kortverblijf, terwijl de rechters dat soms niet willen. Sinds 2019 is er een stijging van de opnames met meer dan 40%, van een 700-tal naar 1100. Na een eerste uitbreiding komen er nog twee leefgroepen.

Het elektronisch toezicht voor minderjarigen start in maart, en telkens met de nodige begeleiding, onderstreept ze.

Wat de werkstraffen betreft, zijn er op dit moment zowel subsidies voor de lokale besturen als werkvloerprojecten. Die laatste blijken het makkelijkst gestraften te kunnen opnemen, en werden dan ook in elke provincie uitgebreid. Een hervorming die alleen nog met die vorm werkt, wordt bekeken maar vormt een werk van lange adem.

Een ontwerp van decreet over het meldpunt wordt in december aan de regering voorgelegd. Doel is een rechtstreekse toegang, zonder drempels. Per sector worden een aantal mensen aangesteld als aanspreekpunt voor de interne meldpunten.

Wat de erkenningscommissie Historisch Misbruik betreft, bekijkt de coördinator of meldingen ontvankelijk zijn. Meldingen bij het meldpunt worden doorgestuurd en omgekeerd ook.

Voor de specifieke projecten forensische zorg bekijkt het justitiehuis in samenwerking met de CGG hoe de instroom dient te gebeuren.

4. Toelichting door raadsheer Jan Debucquoy

4.1. Begrotingsbeleid Vlaamse Gemeenschap 2024-2028

Raadsheer *Jan Debucquoy* begint zijn toelichting bij het verslag van het Rekenhof met een samenvatting in een notendop van het begrotingsbeleid van de Vlaamse Gemeenschap in 2024-2028 en gebruikt daarbij een presentatie die in bijlage 8 is opgenomen.

Het tekort voor 2024 is bijna 0,7 miljard euro hoger dan in 2023. In feite is het echter nog groter, omdat het bedrag van 273 miljoen euro voor de schuldovername van de gemeenten in het kader van de vrijwillige fusies, niet is opgenomen, terwijl dergelijke overnames vroeger wel werden meegerekend, wat ook verplicht wordt door de ESR-methodologie. Als men het toevoegt, beloopt het tekort bijna 4 miljard euro. Dat is een hoog bedrag, oordeelt de raadsheer.

Eveneens een hoog bedrag is de overheidsschuld voor 2024. Hij komt uit op ongeveer 45,3 miljard euro of bijna 5,3 miljard euro meer dan in 2023, een forse stijging van 12,4%.

De komende jaren wordt het tekort echter gecompenseerd, onder meer door de creatie van extra opbrengsten ten gevolge van de begrotingsmaatregelen die de Vlaamse Regering dit jaar nam, die oplopen tot 430 miljoen euro in 2027. In dat verband wijst hij erop dat de Vlaamse overheid bij ongewijzigd beleid een begrotings-evenwicht bereikt tegen 2028-2029, wat een positieve ontwikkeling is, zelfs al is het evenwicht daarmee ten opzichte van de vorige begroting een jaar opgeschoven.

De groene lijn op de grafiek in dia 5 is inclusief Oosterweel, wat telt voor de Europese en andere begrotingsinstanties. De Vlaamse Regering maakt daarnaast een eigen berekening zonder Oosterweel (de begrotingsdoelstelling van de Vlaamse Regering) en komt daarmee al aan een evenwicht in 2027, net als in de meerjarenraming van vorig jaar, al is het overschot wel sterk verkleind. De budgettaire ruimte die er toen nog was voor de volgende Vlaamse Regering, is opgesoupeerd, concludeert hij.

4.2. Toetsing begrotingsbeleid

Er zijn drie instanties die de begrotingscijfers toetsen, om te beginnen de Hoge Raad van Financiën. Die heeft in zijn advies van april 2023 verschillende normatieve trajecten 2024-2028 uitgetekend voor elk gewest en elke gemeenschap, ter voorbereiding van de opmaak van het stabiliteitsprogramma, dat eind april ingediend werd bij de Europa Unie.

Het beoogt dat het vorderingensaldo van de gezamenlijke overheid in België onder een tekort van 3% van het bbp blijft in 2026. Het tekort voor 2024 blijkt echter fors hoger te zijn dan wat is aanbevolen in de normatieve trajecten van de Hoge Raad, die naargelang het scenario schommelen tussen 1,5 miljard en 1,8 miljard euro. Ook voor 2025 is dat het geval. In het voor het stabiliteitsprogramma cruciale jaar 2026 ziet men echter dat het pad van het ongewijzigd beleid het normatief traject, zoals uitgetekend door de HRF, doorkruist, en dat de doelstelling op middellange termijn dus wel wordt gehaald.

De tweede toetsende instantie is de EU, die alleen aanbevelingen formuleert voor de gezamenlijke overheid in België. Voor 2024 stelt zij dat de nettogroei van primaire uitgaven niet hoger mag zijn dan 2%. In het ontwerp van begrotingsplan voor 2024 raamt België die groei echter op 3,7%, wat fors hoger is en voornamelijk te wijten is aan de uitgavengroei bij de federale overheid.

Van de derde toetsing, de eigen Vlaamse schuldnorm, wordt een transparant beeld gegeven in de algemene toelichting. De geconsolideerde overheidsschuld is hoger dan 65% van de ontvangsten. Het nettoactief daalt verder naar -7,3 miljard euro. Het Rekenhof merkt daarbij op dat de schuldnorm in het verleden nooit heeft geleid tot corrigerende maatregelen.

4.3. Europees begrotingskader

Dia 7 toont de stand van zaken betreffende het Europees begrotingskader. Het begrotingsbeleid van de landen van het eurogebied blijft een nationale bevoegdheid. Omwille van de stabiliteit van de muntunie, waarvan België als open economie volop de voordelen geniet, is het van belang dat iedere lidstaat begrotingsdiscipline nastreeft, en de bindende begrotingsregels naleeft die gekoppeld zijn aan het Europese governancekader over overheidsfinanciën.

De Europese Commissie heeft in mei en november 2023 bevestigd dat de voorwaarden om de algemene ontsnappingsclausule te deactiveren vanaf 2024 geacht zouden worden vervuld te zijn, en dat België zich dus niet meer in een periode van ernstige economische neergang bevindt. Vanaf 2024 zullen de Europese begrotingsregels bijgevolg terug van toepassing zijn.

Het nieuwe begrotingskader is nog niet goedgekeurd, maar momenteel ziet het ernaar uit dat de discussies over die hervorming constructief verlopen en dat er zicht is op een consensus over de belangrijkste elementen. Er dienen wel nog een aantal belangrijke elementen te worden uitgeklaard. Het is de bedoeling om de onderhandelingen in de loop van de volgende weken af te ronden en tot een akkoord te komen dat nog voor het einde van het jaar kan goedgekeurd worden door de Europese Raad. Het Rekenhof stelt vast dat het Spaanse voorzitterschap positief is over het welslagen van de hervorming en dat ook de betrokken Europese commissarissen optimistisch zijn, maar andere waarnemers zijn eerder pessimistisch.

In het geval dat er geen akkoord zou komen over het nieuwe Europese begrotingskader, blijft het oude governancekader van kracht. Hoe dan ook, ongeacht of de nieuwe of oude begrotingsregels van toepassing zullen zijn: de landen met een buitensporig begrotingstekort, waaronder België, zullen vanaf de volgende jaren (2024 e.v.) in elk geval een forse inspanning moeten leveren.

4.4. Nieuwigheden in de begroting 2024

Daarop gaat hij in op de nieuwe elementen in de begroting. Als eerste vermeldt hij de afschaffing van de DAB infrastructuurfonds, wat hij een goede beslissing vindt. Het Rekenhof is al jaren vragende partij om de bestaansredenen van iedere DAB in het Vlaamse bestuurlijke landschap grondig te evalueren.

Ook positief is dat er na jarenlang aandringen van het Rekenhof en jarenlange beloftes eindelijk een meerjarig GIP is binnen het beleidsdomein Mobiliteit en Openbare Werken. Dat is een stap vooruit in het beter informeren van het Vlaams Parlement. Bij de volgende GIP's vraagt het Rekenhof wel om de meerjarige cijfers beter te koppelen aan de BBT MOW en de meerjarenraming.

Het ontwerp van decreet over de oprichting van het Eigen Vermogen Xperta binnen MOW is momenteel in behandeling in de commissie. Het is de bedoeling technische expertise en beleidsuitvoerende taken binnen MOW voor de verschillende stakeholders breder in te zetten. Xperta zal met zijn ingenieurs diensten leveren aan MOW en de andere entiteiten van de Vlaamse Gemeenschap, lokale overheden en privéactoren, en op die manier middelen vergaren. Het wordt het enige eigen vermogen binnen dat beleidsdomein dat zijn diensten factureert aan MOW zelf.

Het Rekenhof vraagt aan de leden van de Commissie voor Mobiliteit en Openbare Werken bijzondere aandacht te besteden aan de oprichting. Zij creëert immers heel wat risico's, te beginnen met de naleving van de btw-wetgeving. Xperta zal immers ook op de markt diensten leveren aan privéactoren, en riskeert daarmee het voordeel van de btw-vrijstelling te verliezen voor zijn facturen binnen de Vlaamse Gemeenschap, en een cashflow naar de federale overheid te creëren.

Daarnaast waarschuwt hij voor de strenge rechtspraak van het Europees Hof van Justitie over inhousecontracten. Dat zijn opdrachten afgesloten in eenzelfde overheidsstructuur tussen instanties met afzonderlijke rechtspersoonlijkheid. De Europese rechtspraak bepaalt duidelijk welke regels en voorwaarden moeten gerespecteerd worden om hen buiten de marktwerking te houden. Doordat de personeelsleden van Xperta ontsnappen aan het Vlaams personeelsstatuut, kunnen zij bijvoorbeeld beter betaald worden. Zij ontsnappen ook aan besparingsrondes in het openbaar ambt. Het komt erop aan voor- en nadelen nauwkeurig af te wegen, adviseert de raadsheer.

Verder is ook de opname van beleidsindicatoren in de BBT's een stap vooruit. Het Rekenhof heeft in zijn verslag een eerste beoordeling gegeven zodat het Departement Financiën en Begroting de nodige input krijgt om de kwaliteit van de BBT's de komende jaren nog te verbeteren. Momenteel is het Rekenhof, los van het voorliggende verslag, ook bezig met een grondige evaluatie van de BBT's, die moet leiden tot duidelijke aanbevelingen voor de volgende Vlaamse Regering. In dat kader is een vragenlijst opgestuurd naar de parlementsleden. Mag hij een vriendelijke oproep doen om de vragenlijst in te vullen en het goede voorbeeld van Philippe Muyters te volgen?

Positief is verder dat eindelijk een deelakkoord is afgesloten over de verdeling van de veilingopbrengsten. Het betreft de Europese emissierechten in de periode 2021-2022.

Eveneens een stap vooruit is dat werd ingegaan op de vraag van het Rekenhof om de ruitwerking toe te lichten in de begrotingsdocumenten, met name de overdracht van niet-gebruikte kredieten naar het volgende jaar, die immers de ruimte voor nieuw beleid vergroot. Dat enkel de overdracht van 2022 naar 2023 is opgenomen is echter niet voldoende. Van belang is natuurlijk die van 2023 naar 2024. Wat ook nog ontbreekt, is informatie over wat men zal doen met die overgedragen beleidskredieten.

Ook een goede zaak is de schrapping van de provisie hernieuwbare-energiestatistiek. België krijgt een bindende productiedoelstelling voor hernieuwbare energie opgelegd door de EU: minimaal 13% van de energieproductie. Die doelstelling zal waarschijnlijk gehaald worden in 2024, waardoor het krediet kan geschrapt worden.

4.5. Aanbevelingen begrotingsbeleid 2024-2028

Vervolgens overloopt hij de aanbevelingen voor het begrotingsbeleid 2024-2028. De belangrijkste komen van de Europese Unie en pleiten voor een voorzichtig beleid. Zoals gezegd zal België zowel onder de oude als de nieuwe regels aanbevolen worden om de nettoprimaire uitgaven te beperken. Een klein land kan niet anders dan dergelijke aanbeveling nauwgezet op te volgen.

De HRF herhaalt nog eens wat het Rekenhof al aanbeval, namelijk om eventuele meevallers prioritair in te zetten voor schuldafbouw. Dat ligt ook in de lijn van het anticyclisch begrotingsbeleid, dat tegen de economische cyclus ingaat. Dat betekent dat de overheid in tijden van laagconjunctuur juist extra geld gaat besteden om de economie te stimuleren, en dat men in hoogconjunctuur de extra opbrengsten gebruikt om de schuld af te bouwen die is opgebouwd tijdens de laagconjunctuur.

Het Rekenhof blijft pleiten voor de implementatie van de uitgavennorm, gelet op de vele budgettaire uitdagingen van de Vlaamse Gemeenschap. Heel concreet vraagt het dat zo snel mogelijk de volgende stap wordt gezet, en dat men evolueert van een indicatieve uitgavennorm ter informatieve titel in de algemene toelichting naar de effectieve implementatie van de uitgavennorm. Het Rekenhof hoopt dat men daarbij niet vervalt in de Belgische ziekte van 'backloading': telkens de begrotingsobjectieven op middellange termijn met een jaar uitstellen. Hij herinnert op dit

punt aan de belofte van de Europese Commissie om regels op te stellen die dergelijke 'backloading' tegengaan.

De uitgavennorm is volgens het Rekenhof een efficiënt middel voor de volgende Vlaamse Regering om het traject naar een begrotingsevenwicht effectief te bereiken tegen 2028-2029. Dat genormeerd pad volgt min of meer het pad van de meerjarenraming ongewijzigd beleid. De spreker toont daarbij een grafiek, waarin het pad zoals blijkt uit de meerjarenraming voorgesteld is als groene lijn.

De rode lijn is het indicatieve uitgaventraject, exclusief Oosterweel. Beide lijnen doorkruisen elkaar in 2027. In 2028 komt een ruimte vrij van 413 miljoen euro. Als de Oosterweelinvestering wel wordt meegerekend, wordt het evenwicht zoals gezegd pas in 2028-2029 bereikt.

Belangrijk bij de implementatie van de norm is dat vooraf bepaald wordt hoe wordt omgegaan met afwijkingen ten opzichte van de uitgavennorm, zowel op het moment van de begroting als op het moment van de rekening. De cijfers van de meerjarenraming tonen dat de volgende Vlaamse Regering geen enkele marge heeft tot 2028 voor nieuw beleid, dat de begroting geen enkele wezenlijke buffer bevat voor mogelijke toekomstige schokken of mogelijke tegenvallers door hoger dan verwachte kosten als gevolg van toekomstige uitdagingen, tenzij budgettaire ruimte wordt gecreëerd door nieuwe ontvangsten of besparingen in de uitgaven. Dat vereist een belangrijke begrotingsdiscipline van de volgende Vlaamse Regering die dan wel zal moeten voldoen aan de vereisten van de HRF en de Europese Commissie.

4.6. Specifieke aanbevelingen

Tot slot somt hij nog enkele specifieke aanbevelingen op. De meerjarenraming blijft kwalitatief sterk, maar de cijfers zouden inhoudelijk wel meer afgestemd kunnen worden op de prestatiebegroting in wording. Tot nu toe rapporteert de meerjarenraming op een geaggregeerd niveau over de uitgaven, met totalen per beleidsdomein. Een meer inhoudelijke rapportering per inhoudelijk structurelement, programma en entiteit zou bijkomende inzichten bieden voor een meer inhoudelijk debat, wat toch de bedoeling is van een prestatiebegroting.

Verder vraagt het Rekenhof in toekomstige BBT's meer en betere toelichting bij de resultaten van uitgaventoetsingen en beleidsevaluaties. De Vlaamse overheid heeft negen nieuwe uitgaventoetsingen opgestart. Daarover kan meer informatie gegeven worden ten behoeve van het Vlaams Parlement.

Het Rekenhof vraagt ook, ook al is dat niet gemakkelijk, om de inschatting van de onderbenutting van kredieten nieuw beleid te verfijnen. Die werd de voorbije jaren telkens forfaitair ingeschat op 79 miljoen euro, wat in verhouding met het totale bedrag van nieuw beleid een sterke schommeling laat zien van 4% tot 15%. Het Rekenhof vraagt in de toekomst een preciezere inschatting van de onderbenutting van nieuw beleid.

Het Rekenhof beveelt verder aan om bij de volgende begrotingsaanpassing de ontvangsten in te schrijven uit de terugvordering van onterechte coronapremies in 2024 en volgende jaren. Op 31 oktober 2023 was al een totaal bedrag van 134,9 miljoen euro teruggevorderd. Het Rekenhof hoopt dat die inspanning wordt voortgezet.

Voor de volgende meerjarenraming beveelt het Rekenhof aan om voldoende vereffeningskredieten voor grote infrastructuurwerken cultuur in de meerjarenraming op te nemen. Er zitten immers grote projecten in de pijplijn, zoals de nieuwbouw voor het M HKA in Antwerpen ter waarde van 130 miljoen euro, en de renovatie van het Amerikaans Theater voor 40 miljoen euro. De grote toename van de

beleidskredieten moet in de volgende legislatuur gevolgd worden tot een gelijkaardige toename aan vereffeningskredieten.

Verder heeft het Rekenhof veel moeite moeten doen om meer zicht te krijgen op de financiering van planschadevergoedingen op lokaal niveau, een kluwen van interne stromen in het beleidsdomein Omgeving. Het vraagt om die middelen voortaan efficiënter en zichtbaarder te bundelen in de begroting.

De Vlaamse Toezichtcommissie voor de verwerking van persoonsgegevens, die waakt over de toepassing van de verscherpte privacyregels, is de kleinste entiteit met rechtspersoonlijkheid. Zij moet als aparte entiteit in principe ook een begroting en rekeningen opstellen, wat heden (al acht jaar lang) nog niet het geval is. De raadsheer gewaagt van een gevaarlijk precedent, dat zeker niet mag nagevolgd worden, en dringt erop aan dat die commissie dat voortaan wel zou doen.

5. Repliek van minister Matthias Diependaele

5.1. Dankwoord

Minister *Matthias Diependaele* dankt het Rekenhof voor het genuanceerde beeld en de constructieve opstelling, al blijft zijn ultieme streven om helemaal geen opmerkingen te krijgen.

5.2. Uitgavennorm

Hij treedt raadsheer Jan Debucquoy bij dat het de volgende Vlaamse Regering discipline zal vergen om de uitgavennorm effectief als leidraad te gebruiken en van de begroting op die manier een beleidssturend instrument te maken. Het volstaat immers niet dat dergelijke instrumenten voorhanden zijn, er is ook de politieke wil nodig om ze te hanteren.

5.3. Beleidsruimte

Er is de komende jaren ook geen marge, tenzij men de juiste beleidsruimte creëert. Politici willen iets doen aan de noden in de samenleving. Als men dat wil bereiken door er geld voor uit te trekken, moet men ook de moed hebben om aan te geven waar dat vandaan moet komen. Voor de minister is dat alvast niet uit belastingverhogingen, en in dat geval moet men kijken waar men het kan doen met iets minder. Die afweging moet men durven maken.

5.4. Parameters groei en inflatie

Wat de parameters voor groei en inflatie betreft, acht hij bekend dat de regering voor haar begroting de cijfers van het Planbureau dient te volgen, terwijl zij voor de meerjarenraming kan gebruikmaken van de meest recente, die een iets ander beeld geven.

5.5. Begrotingsevenwicht in 2027

Hij bevestigt de blijvende focus van de regering op een evenwicht in 2027. Ondertussen zorgen de wijzigende economische omstandigheden ervoor dat men het komende jaar iets dieper zakt. Wel werden nu al de beslissingen genomen om ruimte vrij te maken voor noden als kinderopvang. Sommige, zoals de doelgroepvermindering, volgen een oplopend pad, terwijl het voor andere, zoals de Eliaheffing, verstandig is om ze later te laten ingaan. Uiteraard kan de nieuwe regering daarvan afwijken, maar de nieuwe recurrente uitgaven werden alvast niet zonder meer naar haar doorgeschoven.

5.6. Transparantie

Verder werden al heel wat stappen gezet om de begroting zo transparant mogelijk te maken, al zijn er nog bijkomende mogelijkheden. In dat verband vermeldt hij de over verschillende jaren gespreide invoering van een nieuw boekhoudsysteem. Daarbij hoort ook het pleidooi van het Rekenhof om de begroting inzichtelijker te maken door digitalisering. Op dat punt wijst de minister op de evenwichtsoefening tussen volledigheid en leesbaarheid van informatie. De BBT's blijven een werkpunt, erkent hij.

5.7. Beleidssturend instrument

Hij blijft ervan overtuigd dat de begroting meer moet zijn dan een soort boekhouding van beslissingen, en wel een beleidssturend instrument met een prestatiegerichte blik. Daartoe is een aanzet gegeven, ook al is er nog werk om de maatschappelijke doelstellingen zo veel mogelijk kwantificeerbaar te maken.

6. Bespreking

6.1. Tussenkomst van Willem-Frederik Schiltz

Willem-Frederik Schiltz brengt in herinnering dat er in het begin van de legislatuur enige ruimte was doordat er werd bespaard, wat vervolgens mogelijk heeft gemaakt om de schulden van een dubbele crisis gedeeltelijk te delgen, maar niet heeft belet dat er een diep gat is geslagen in vergelijking met wat men voor ogen had. Daarom is het begrijpelijk dat het evenwichtstraject verplaatst is, ook al is het gevolg dat de inhaaloperatie in de volgende legislatuur zal moeten gehandhaafd worden. Dat baart hem zorgen, want het vereist een strakke begrotingsdiscipline. Meer dan een meerjarenplanning neerleggen, kan men vandaag echter niet doen, tenzij men kiest voor draconische besparingen. Daar komt bij dat de indicatoren niet stabiel evolueren en dat de schuldsituatie bovendien zorgelijk is.

Het lid roept daarom op om ook aan de buitenwereld duidelijk te maken hoe kolossaal belangrijk de omslag is naar een anticyclische uitgavennorm, die Vlaanderen hopelijk op lange termijn op het goede spoor brengt, samen met de andere nieuwe instrumenten als prestatie-indicatoren, uitgaventoetsingen en heroverwegingen. Zijn fractie zet graag haar schouders onder dergelijke begrotingscultuur.

Aan de onderdelen ervan is echter nog werk. Niet alle prestatie-indicatoren zijn al even werkbaar, zegt het Rekenhof. Welke mogelijkheden ziet de minister om hun werking nog tijdens deze legislatuur te versterken? Hoe ziet de minister de Vlaamse Brede Heroverweging en de uitgaventoetsingen evolueren? Het lid kan zich niet van de indruk ontdoen dat niet elk departement er even gretig mee aan de slag is gegaan. Doelt de BBT Financiën en Begroting met de doorlichting van de evaluatiepraktijken op de genoemde instrumenten?

Het doel moet in elk geval zijn om de effectiviteit en efficiëntie van het begrotingsbeleid duidelijker naar voren te brengen. Toenemende schuld en uitgesteld evenwicht kunnen verantwoord worden met maatschappelijke en economische winst. Wat is in dat licht de visie van de minister op de evaluatiepraktijken? De Vlaamse economie is de coronaperiode goed doorgekomen maar dat is vooral gelukt door het feit dat de overheden gul zijn geweest.

Een aantal verbintenissen op lange termijn – de zogenaamde uitstaande verplichtingen – is niet apart opgesomd, terwijl dat volgens de codex wel zou moeten. Zij kunnen immers, indien niet nu, dan toch over zoveel jaar budgettaire impact hebben. Men schrijft in feite een cheque uit op volgende generaties. Als men dat doet, zoals hij hoopt, voor bijvoorbeeld volgehouden industrieel beleid op lange termijn, is het relevant om dat af te zetten tegen de lopende engagementen.

6.2. Tussenkost van Maurits Vande Reyde

Maurits Vande Reyde stelt de vraag of wat voorligt, een structureel gezonde begroting is. Vlaanderen heeft wel aandacht voor een gezond beleid, maar er zijn ook knipperlichten die op rood staan:

- een tekort van 3,7 miljard euro; een schuldgraad van 77% in 2024, die verder stijgt tot 84% van de ontvangsten;
- een nettoactiefpositie van -7,3 miljard euro;
- een uitgavennorm waaraan pas voldaan wordt in 2027 in plaats van 2025.

Volgens het lid zijn de overheidsfinanciën weliswaar op een pad naar structurele gezondheid maar daartoe moet het uitgavenniveau wel aangepakt worden tegen 2025. Men is er dus nog niet, besluit hij, al erkent hij de voorbije crisissen en de inspanningen van de regering om in extra beleidsruimte te voorzien en het traject draaglijk te houden. Iedereen voelt volgens hem aan dat een situatie met rentelasten die stijgen tot 1,5 miljard euro, niet houdbaar is. 2,5 procent van de Vlaamse uitgaven zijn binnenkort rente-uitgaven.

De spreker suggereert ook om de recente nota-Algoed over de begroting in de volgende legislatuur te verspreiden en voor behandeling te agenderen in de commissie in aanwezigheid van secretaris-generaal Koen Algoed en zijn medewerkers en andere topambtenaren. Hij vindt het een zeer interessante nota maar is het niet eens met sommige aanbevelingen over belastingverhogingen.

Het aandeel van het relanceplan in de schuld is hem nog niet geheel duidelijk. Klopt het dat het 1,6 miljard euro bedraagt?

Vervolgens informeert hij naar het verloop van het exitproces uit de Gimv tijdens het volgende begrotingsjaar.

Is de versterking van de Inspectie van Financiën, wat betreft de controle op subsidies, enkel bedoeld voor fraudedetectie of ook gericht op de wenselijkheid en doelmatigheid van uitgaven in elk beleidsdomein?

Komen alle participaties van de Vlaamse overheid in het door het lid zeer gewaardeerde participatieregister of wordt dat stelselmatig opgebouwd?

Zijn fractie is bezorgd dat prestatie-indicatoren niet altijd evenveel zeggen. Het lid pleit daarom voor meer kwalitatieve elementen en niet alleen aantallen. Deelt het Rekenhof die analyse en hoe kan men daar in dit beleidsdomein mee aan de slag?

Moet volgens het Rekenhof de schuld uitgedrukt worden ten opzichte van de ontvangsten of van het Belgische binnenlands product? De spreker is er voorstander van om de schuld uit te drukken in de ontvangsten van de Vlaamse overheid tenzij om intern-Belgisch de verschillende deeltentiteiten met elkaar te vergelijken.

Volgens het Rekenhof is de regering onvoorzichtig geweest in haar beschrijving van de nettobeleidsruimte omdat de eenmalige maatregelen ten waarde van 1,8 miljard euro uit 2023 daarin niet meegerekend mogen worden. Het lid vraagt zich met de regering af waarom niet, aangezien ze in 2024 wel degelijk wegvallen.

6.3. Tussenkost van Björn Rzoska

Björn Rzoska vindt de BBT Financiën en Begroting helder met haar doelstellingen en streefwaarden, zeker in vergelijking met die van andere beleidsdomeinen, waarvan sommige ontgoochelen in het licht van de beloofde uitrol van de prestatiebegroting.

Wat hij ook zal missen na zijn vertrek uit het Vlaams Parlement zijn de tussenzinnetjes van raadsheer Jan Debucquoy wanneer hij de begrotingsrapporten van het Rekenhof voorstelt. Hij zal zijn tussenkomst aan die tussenzinnetjes ophangen.

Het Rekenhof merkt terloops op dat de schuldnorm nooit heeft geleid tot corrigerende maatregelen, wat meteen dezelfde vraag oproept over de uitgavennorm. Het lid dringt erop aan ervoor te zorgen dat die ten minste wel effect heeft.

Na de introductie van de schuldnorm had het lid, met alle begrip voor de coronacrisis en de Oekraïne-crisis, toch minstens het begin van een traject naar schuldafbouw verhoopt, maar daar is op dit moment geen spoor van ondanks de beloften van de verschillende opeenvolgende ministers van Financiën en Begroting in de vorige Vlaamse Regering.

Het Rekenhof heeft dan ook gelijk in zijn opmerking dat er veel budgettaire uitdagingen zijn voor de volgende regering, waarvan de budgettaire ruimte volgens het hof immers al opgesoupeerd is.

Het antwoord daarop van de minister dat de regering niet gewacht heeft om een aantal noden in de Vlaamse samenleving al te beantwoorden, volgt het lid slechts gedeeltelijk. Een aantal van de rapporten die de vrucht waren van de Vlaamse Brede Heroverweging, die overigens niet allemaal even kwaliteitsvol waren, bevatten immers wel degelijk sporen om zaken af te bouwen of te herbekijken, zeker in het licht van de wens om evidencebased te begroten. Het lid betreurt dat in heel wat andere BBT's dan de BBT FB zelfs geen spoor is terug te vinden van de Vlaamse Brede Heroverweging. Ook op dat vlak had hij het begin van een traject verhoopt om werk te maken van de instrumenten waarvan de impact twijfel oproept, zodat de budgettaire ruimte toch niet helemaal was opgesoupeerd. Hij hoopt dat een volgende Vlaamse Regering er alsnog oog voor heeft.

Raadsheer Jan Debucquoy hoopt dat Vlaanderen niet vervalt in de Belgische ziekte. Als men naar elkaar blijft wijzen, zoals in de reacties op de Europese kritiek op het begrotingstekort, zal men er niet geraken. Het lid blijft het doodjammer vinden dat de Vlaamse Regering niet meer het voortouw heeft genomen om er, rekening houdend met ieders zwaktes en sterktes, ervoor te zorgen dat de nv België haar budgettaire uitdagingen beter beantwoordt. In de plaats blijft men ziek in hetzelfde bedje.

Het lid vraagt vervolgens naar de onderbenutting van het nieuwe beleid, die volgens het Rekenhof te weinig onderbouwd is en een forfait is.

Hij wil ook weten welke projecten gefinancierd worden met REPowerEU. Dat 43,6% van de middelen uit de relanceprovisie nog moet worden herverdeeld, vindt hij veel. Hij vraagt meer uitleg over middelen die aan relance moeten besteed worden. Het is inmiddels eind 2023.

6.4. Tussenkomst van Philippe Muylers

Philippe Muylers waardeert dat in de voorliggende begroting een pad naar begrotings-evenwicht zichtbaar is, wat ook door het Rekenhof erkend wordt. Het toont aan dat de Vlaamse Regering verstandige keuzes heeft durven te maken.

Zo wordt er bespaard op de RSZ-doelgroepkorting, wat het lid betreurt, al begrijpt hij de keuze. Het ruimere netwerk voor de kilometerheffing vindt hij dan weer een heel goede keuze. Daarmee wordt nieuw beleid gefinancierd in de kinderopvang, de jobbonus en het onderwijs.

De schuldratio neemt nog toe tot 2027 tot 85 procent van de ontvangsten, maar gaat zodra het evenwicht bereikt is, weer dalen. In vergelijking met de andere

delen van het land blijft de schuld nog beperkt, wat echter niet betekent dat men niets hoeft te doen. Het is wel degelijk nuttig om te bekijken hoe we die ratio in de toekomst weer onder de norm kunnen krijgen. Het is altijd zonde om in de tabellen stijgende rente-uitgaven te zien. Zonder de tekorten zou men immers voor meer dan een miljard euro extra beleid kunnen voeren. De schuld in termen van het Belgische bbp uitdrukken laat toe de schuld van de Vlaamse overheid in intra-Belgisch perspectief te zetten.

Verder is hij blij dat het Rekenhof opnieuw aangeeft dat de uitgavennorm een belangrijk instrument kan zijn, en dat hij ook is uitgewerkt in de meerjarenraming. Alleen met dergelijk budgettair kompas kan men komen tot gezonde en houdbare overheidsfinanciën. Hij treedt wel bij dat de toepassing veel discipline zal vragen om op het moment dat er extra middelen zijn, die centen niet uit te geven maar te bewaren. Noden zijn er immers altijd. Het lid hoopt alvast op algemene goedkeuring van het voorstel van resolutie (*Parl.St.* VI.Parl. 2022-23, nr. 1784/1) tijdens de stemming in de plenaire vergadering.

Heel goed in de voorliggende begroting is dat tijdelijk beleid ook wel degelijk wordt teruggedraaid, op welke manier men het ook presenteert. Niets is immers zo permanent als tijdelijk, zegt hij met een boutade.

De prestatie-informatie is een grote stap op weg naar een volwaardige prestatiebegroting, maar er is nog veel werk aan de indicatoren. De BBT van Financiën en Begroting is in elk geval voorbeeldig. Het lid kijkt alvast uit naar de evaluatie van het Rekenhof en zijn richtlijnen voor toekomstige BBT's.

Hij is het eens met het rapport van het Rekenhof op pagina 34 dat een meerjarenraming een delicate evenwichtsoefening is tussen informatieverstrekking en transparantie. Om met digitalisering tot een getrappt systeem te komen, vindt hij een goede suggestie.

In een onzekere situatie als vandaag is het effect op de ontvangsten van wijzigende parameters voor index of groei aanzienlijk. Men kan snel een miljard euro minder hebben, waardoor de oefening moeilijk blijft (*ibidem*, pagina 37).

Doelt het Rekenhof op pagina 42 van zijn rapport met de opmerking dat de BBT Financiën en Begroting niet voorziet in VAK om de indexprovisie aan te wenden in 2024, op het onbenutte deel van de provisie van 2022, dat sindsdien elk jaar wordt meegedragen en door een ruiter nog steeds beschikbaar is?

Is de zowel in de begroting 2024 als in de meerjarenraming ontbrekende opname van 750 miljoen euro VEK voor een participatie in imec in het kader van de European Chips Act, een vergetelheid? Het Rekenhof maakt er een opmerking over op pagina 43 van zijn rapport. Het lid heeft begrepen dat de VAK al in 2023 waren ingeschreven.

De voorliggende BBT Financiën en Begroting is een van de vier die zowel inhoudelijk als kwalitatief groen krijgt van het Rekenhof.

Het lid is geïnteresseerd in de conferentie die de minister naar aanleiding van het Europese voorzitterschap organiseert over prestatie-geïnformeerd begroten en uitgavenoetsingen, en kijkt uit naar de rapporten van de OESO en Rekenhof die daarin gepresenteerd zullen worden. De minister belooft de vinger aan de pols van de uitgavenoetsingen te houden. Hoe staan ze er volgens hem voor?

Verder is ook het lid blij met het participatieregister.

Dat de minister een even gunstige rating als de federale overheid beoogt bij minstens een van de drie ratingbureaus vindt hij wel een gebrek aan ambitie (pagina 48, BBT FB).

Het lid attendeert er nog op dat het feit dat de regering de taxshift niet naar een belastingverhoging in Vlaanderen heeft laten leiden, meer dan 1 miljard euro kost in 2024.

Tot slot wijst hij nog op een tikfout in tabel 7.1 op pagina 94, waar C-B had moeten staan in de plaats van C-A. De spreker is zeer tevreden met de voorliggende begroting, besluit hij, en met de weg die bewandeld wordt bij gelijkblijvend beleid.

6.5. Tussenkost van Thijs Verbeurgt

Thijs Verbeurgt wenst vooreerst ook de nota van secretaris-generaal Koen Algoed te mogen lezen. Als de inhoud ervan in de kranten staat, mag het parlement die nota toch ook ontvangen.

Hij stelt verder dat in deze legislatuur heel wat gewerkt is aan de knoppen van het begrotingssysteem, waarbij hij de Vlaamse Brede Heroverweging, de uitgaven-toetsingen en de prestatiebegroting noemt. Deze knoppen beogen de efficiëntie van de begroting en transparantie ervan te verhogen.

Hij deelt wel de bedenking van Björn Rzoska dat niet elke knop even goed wordt ingezet en dat een aantal uitgaventoetsingen niet tot ander beleid hebben geleid. Van de uitgaventoetsingen verwacht het Rekenhof een meer structurele inpassing. Sommige ministers tillen er discussies mee over de verkiezingen. Vraag is ook of de reviews het beste instrument vormen om een beleidselement als de financiering van het hoger onderwijs door te lichten. De prestatiebegroting is op verschillende manieren ingevuld in verschillende beleidsdomeinen, gaande van heldere indicatoren met kwalitatieve ambities tot opsommingen van kwantitatieve data. Het lid pleit voor evaluatie en verfijning.

Ook hij vindt dat men, wat de Belgische begroting in zijn totaliteit betreft, het gesprek moet aangaan met andere beleidsniveaus over begrotingsdoelstellingen en ambities, met het oog op een volwassen samenwerking waarin elk niveau, ook het federale, zijn verantwoordelijkheid neemt. Afstemming is wenselijk, bijvoorbeeld op het vlak van gezondheidzorg, opdat kosten en baten gezond verdeeld worden. De spreker verwijst daar naar gezondheidspreventie als voorbeeld. Wat denken de minister en het Rekenhof van die zienswijze?

Hoe reageert de minister op de vragen van het Rekenhof bij de berekening van de stijgende onderbenutting en haar motivatie?

Tot slot vindt ook hij de trapsgewijze openstelling van gedigitaliseerde informatie een goed voorstel in de zoektocht naar een evenwicht tussen transparantie en leesbaarheid, die soms op gespannen voet staan. Hoe zien de minister en het Rekenhof dat concreet? Hoe ziet het hof de transparante weergave van een complex orgaan als PMV in de Vlaamse begroting?

6.6. Tussenkost van Anke Van dermeersch

Interessant in het rapport vond *Anke Van dermeersch* de vergelijking tussen het Vlaamse begrote vorderingensaldo en de scenario's van de Hoge Raad van Financiën die daar sterk van afwijken enerzijds, en het schema waarin de BBT's worden vergeleken anderzijds. Het is alvast goed dat de BBT Financiën en Begroting voorbeeldig is.

Verder treedt ze de opmerking bij over artikel 8 van het ontwerp van programma-decreet, dat tegen het annaliteits- en het universaliteitsprincipe ingaat. Alle opbrengsten zouden volgens haar onder de algemene middelen moeten vallen.

In artikel 5 van de middelenbegroting worden de leningsontvangsten geraamd op 6,347 miljard euro, terwijl in artikel 6 een machtiging wordt gegeven voor de dekking van het excedent bij de uitgaven voor leningen door de Vlaamse Regering. Wat vindt het Rekenhof over die zeer algemene bepaling? Ziet het Rekenhof daar een blanco cheque in?

Kan het Rekenhof naar analogie van de begrotingsaanpassing 2023 ook het effect van lagere inflatiecijfers op de voorliggende begroting becijferen? Doel is om een idee te krijgen van het netto-effect van de impact van de dalende inflatie op het begrotingstekort. Zij verwijst naar de werkgroep uitgavennormering onder leiding van Wivina Demeester die erop wees dat 1% meer ontvangsten aan uitgavenzijde slechts 0,71% meer uitgaven veroorzaakt.

Volgens haar zit er, wat de herstel- en veerkrachtfaciliteit betreft, weinig schot in de honorering van de Belgische aanvragen, door Europa, waarvan nochtans afhangt wat Vlaanderen zal binnenkrijgen en dat was al naar beneden bijgesteld. Hoeveel werd ondertussen effectief ontvangen? In welke mate beïnvloeden lagere EU-ontvangsten het Vlaamse vorderingensaldo?

Heeft, wat de begrotingsruiters betreft, het Rekenhof de overdrachten tussen begrotingsjaren geïnventariseerd? Kan dat ter beschikking gesteld worden?

Ten opzichte van de vorige begrotingsopmaak is de onderbenutting in de voorliggende opmaak gestegen met 308 miljoen euro of 21,5%, wat aanzienlijk meer is dan het gemiddelde. Het lid vraagt uitleg. Wordt zij gebruikt als passe-partout om de rekening te laten kloppen en verbergt men daarmee een tekort? Wat is de visie van het Rekenhof?

Ondanks de schrapping van de leningsmachtiging Oekraïne, blijft men het effect meenemen in de meerjarenraming in de verrekening van nieuw beleid. Hoe kan een eenmalige maatregel doorwerken? Wat is de invloed volgens het Rekenhof op het structureel tekort?

In de BBT Financiën en Begroting staat een tabel over de langetermijnfinanciering. Klopt het dat het opgenomen kapitaal in totaal 7,336 miljard euro bedraagt, en dat de uitstaande en nieuwe schuld samen een omlooptijd van ongeveer zeven jaar hebben? Speelt dat mee in het tekort? Zijn er externe oorzaken?

6.7. Tussenkomst van Koen Van den Heuvel

Voor de fractie van *Koen Van den Heuvel* is duidelijk dat de voorliggende begroting uit het goede hout is gesneden. Er is een harmonisch evenwicht gevonden tussen maatschappelijk noodzakelijke investeringen en het aanhouden van het juiste pad naar begrotingsevenwicht. Bij andere beleidsniveaus in ons land blijft een dergelijke ambitie een verre droom, stelt hij vast. Vlaanderen mag fier zijn of minstens tevreden. Het evenwicht effectief bereiken ligt niet voor de hand en moet de volgende jaren met juiste keuzes waargemaakt worden, maar het pad erheen is realistisch.

De knipperlichten zijn al voldoende aan bod gekomen, met name de stijging van de geconsolideerde schuld en van de bijhorende rentelasten. Tegelijk waarschuwt hij dat men ook niet in een kramp moet schieten. De situatie moet in de hand gehouden worden maar blijft beheersbaar. Belangrijk is dat de investeringen op de juiste manier gebeuren, en dat leningen worden aangegaan om de economische infrastructuur te versterken, zodat met de opbrengst van de groei maatschappelijke

uitdagingen kunnen worden opgenomen. Als voorbeelden van dergelijke nuttige investeringen noemt hij de kinderopvang en de aanpak van de wateroverlast in de Westhoek.

De meest aangewezen ratio om de Vlaamse schuld uit te drukken is in zijn ogen niet het Belgische bbp. Zelf kiest hij voor de lopende ontvangsten.

Verder sluit hij zich aan bij het pleidooi voor de uitgavennorm. Veel zal echter afhangen van de manier waarop dat kompas wordt gehanteerd.

Ook hij wil graag uitleg over de onderbenutting.

En wat vinden de minister en het Rekenhof van de stelling dat men het Belgische huishouden financieel alleen op orde kan krijgen met een grotere bijdrage van de regio's?

6.8. Repliek van Lieven Tydgat

Lieven Tydgat bevestigt dat in de begroting 2024 voor het eerst indicatoren zijn verplicht in de BBT's. Financiën en Begroting heeft dat altijd voorzichtig willen invoeren, om draagvlak te creëren. Om iedereen mee te krijgen, is immers een cultuurverandering nodig. Voor het Rekenhof is de voorliggende begroting dan ook een eerste, voorzichtige stap naar een prestatiebegroting. Doel is daaruit te leren. Het Rekenhof gaat de verschillende indicatoren afwegen, wat hun nut is, welke output meten, welke effecten aangeven, welke op korte termijn gevolgd kunnen worden, welke de evolutie op lange termijn weergeven, en welke andere factoren meespelen. Hij is ervan overtuigd dat de komende jaren nog verdere stappen kunnen gezet worden.

In de tabel nettobeleidsruimte van het rapport van het Rekenhof stelt het Rekenhof voor om het terugdraaien van de eenmalige uitgaven niet op te nemen bij nieuw beleid maar bij de constante uitgaven, omdat de uitgaven van 2024 nooit zijn verhoogd. Het zijn de uitgaven van 2023 die, om terechte redenen, eenmalig zijn verhoogd. Het is niet de bedoeling om die informatie niet te geven, onderstreept hij, wel om vertekening in het vorderingensaldo bij constant beleid tegen te gaan.

Wat de 35 miljoen euro aan overdracht op de indexprovisie 2023 betreft, gaat het om dezelfde opmerking als over alle begrotingsruiters. Het Rekenhof vraagt om aan te geven wat de ongebruikte kredieten uit de voorgaande jaren zijn en hoe ze worden ingezet.

In verband met imec is inderdaad vastgesteld dat niet in een VEK is voorzien. De regering geeft als reden aan dat ze geen zekerheid heeft wanneer die middelen nodig zullen zijn. Omdat 2024-2028 een vrij lange termijn is, gaat het Rekenhof er niettemin van uit dat het bedrag had moeten ingeschreven worden.

Artikel 6 van het ontwerp van middelendecreet is een traditionele bepaling die al jaar en dag voorkomt in de middelenbegroting, die een veiligheid biedt om bij te lenen ingeval de ingeschreven middelen in artikel 5 onvoldoende blijken.

Wat de faciliteit voor herstel en veerkracht betreft, heeft de Europese Commissie vorige week het aangepaste Belgische plan goedgekeurd. Het is nu voorgelegd aan de Raad voor een definitieve beslissing. In het aangepaste plan is ook REPowerEU opgenomen voor het in de tabel aangegeven bedrag van 208 miljoen euro.

Het Rekenhof vindt dat over de middelen die van jaar tot jaar worden overgeheveld, best informatie wordt verstrekt, omdat het bijkomende kredieten zijn die in het lopende jaar kunnen worden benut. In de voorliggende begroting is foutief de overdracht

van 2021 naar 2022 opgenomen, terwijl men dat ook al had gekund voor 2022 naar 2023. Die van 2023 naar 2024 was idealiter eveneens opgenomen, wat echter moeilijker zou geweest zijn omdat de rekening 2023 pas definitief wordt afgesloten in maart 2024. In de begrotingsaanpassing 2024 zal die informatie bekend zijn en vervolgens bijkomend worden meegegeven.

De lening van 1 miljard euro zit in het pakket van de teruggedraaide maatregelen.

6.9. Repliek van Jan Debucquoy

Jan Debucquoy legt uit dat het Rekenhof moeilijk kan beoordelen of het voorliggende beleid structureel gezond is of niet. Een globale beoordeling is immers niet technisch maar politiek, en zal ongetwijfeld in de kranten aan bod komen. Hij roept de journalisten alvast op om rekening te houden met het verleden – waarbij hij covid, de energiecrisis en de staatshervormingen noemt – en met de budgettaire context van rente- en conjunctuurevolutie, waarop de regering weinig vat heeft.

Men moet in zijn oordeel verder niet alleen kijken naar de cijfers nu maar ook naar de perspectieven op lange termijn. Men moet ermee rekening houden dat binnen de Belgische context de Bijzondere Financieringswet een vaste stroom van ontvangsten aan ieder gewest en iedere gemeenschap toewijst, wat comfort biedt maar ook minder autonomie.

Van de keuze tussen ontvangsten of bbp als vergelijkingspunt voor de schuld ligt hij niet wakker; dat behoort inderdaad tot de dichterlijke vrijheid. Belangrijker is de evolutie van de cijfers en het perspectief op de schuldafbouw, met andere woorden wat men doet met het resultaat van de vergelijking. Het mag, wat dat laatste betreft, niet de bedoeling zijn om de cijfers te relativiseren door ze met het hogere bbp te vergelijken.

In de zoektocht naar een oplossing voor het moeizame overleg tussen de beleidsniveaus, moeten de mechanismen van de Bijzondere Financieringswet grondig herbekeken worden in de richting van de op dit moment ontbrekende responsabilisering van iedere overheid. Niemand voelt zich nog verantwoordelijk voor het begrotingsresultaat van de gezamenlijke overheid. Daarnaast suggereert hij een roterend voorzitterschap in de interministeriële conferenties, aangezien alle ministers van Begroting evenwaardig zijn. De ene is mogelijk geïnspireerder in de aanpak van coördinatie dan de andere. Moet men, als de politici er niet in slagen, bijvoorbeeld aan de Hoge Raad van Financiën extra dwingende instrumenten geven? Daartoe moeten diezelfde politici natuurlijk eerst wel overtuigd zijn van de noodzaak om aan de raad dergelijke bevoegdheid te geven.

De analyse van de sensitiviteit van de ontvangsten voor inflatie is opgenomen in de algemene toelichting, terwijl ook bij de uitgaven het effect van een vroegere en latere indexsprong aan bod komt. Beide compenseren elkaar min of meer.

Tabellen met de bedragen aan ongebruikte beleidskredieten die worden overgedragen van het ene naar het andere begrotingsjaar, kan het Rekenhof bezorgen.

Het Rekenhof heeft altijd gewaarschuwd dat de bepaling van het onderbenuttingspercentage niet achteraf mag gebeuren om een gat dicht te rijden. Het moet eerder een ex-anteoefening zijn, zoals de voorbije jaren effectief het geval was, op basis van de historische onderbenutting in de laatste twee jaar. Over de gerealiseerde percentages wordt gerapporteerd in het rekeningenrapport. Een verfijning die het Rekenhof wel vraagt, is om voor de onderbenutting van nieuw beleid geen vast forfaitair bedrag te gebruiken.

Wat de schuld betreft, is de regel: hoe groter de omlooptijd, hoe beter men bestand is tegen schommelingen van de rentevoeten, zeker in periodes van stijgende rente. In een periode van lage rente heeft men er dan ook alle belang bij die omlooptijd te vergroten. Hij verwijst nog naar het rapport Kas-, Schuld- en Waarborgbeheer voor meer details. De raadsheer denkt dat zowel de federale als de Vlaamse overheid de laatste jaren omzichtig omgaan met hun schuldbeheer.

6.10. Repliek van minister Matthias Diependaele

6.10.1. *Consensus over het begrotingsbeleid*

Minister *Matthias Diependaele* verzekert dat ook hij zich zorgen maakt. In Vlaanderen bestaat al decennia een algemene consensus om de begroting gezond te houden, maar we hebben turbulente jaren achter de rug met opeenvolgende crisissen, en die hebben sporen nagelaten. Er zal moeten gekeken worden hoe ze beheerst kan worden en opnieuw gezond gemaakt. De regering nam al maatregelen maar in de toekomst blijft een volgehouden inspanning nodig. Men mag niet het signaal geven dat men alles voor eens en altijd kan oplossen.

6.10.2. *Introductie van de Vlaamse uitgavennorm*

Hij is blij met het voorstel van resolutie van Philippe Muyters, Peter Van Rompuy, Willem-Frederik Schiltz, Björn Rzoska en Arnout Coel over de introductie van een Vlaamse uitgavennorm, maar het is evident dat de toepassing ervan discipline zal vergen. De boodschap is immers niet vanzelfsprekend, al is zij wel uitlegbaar.

6.10.3. *Prestatie-indicatoren*

De keuze van prestatie-indicatoren is inderdaad een voortdurend proces, want het vastleggen van meetbare maatschappelijke doelen is niet voor elk beleidsdomein even gemakkelijk. In het beleid voor meerjarige subsidies is alvast de voorwaarde ingevoerd dat het beleidsindicatoren moet hebben. De omslag naar de toekomst is een geleidelijk proces, vat hij samen.

6.10.4. *Doorlichting van de evaluatiepraktijken*

Wat de doorlichting van de evaluatiepraktijken betreft, zijn inderdaad instrumenten op poten gezet en decretaal verankerd. Met die evaluaties zal men verder moeten omgaan, al zullen sommige studies niet meteen resultaat hebben.

6.10.5. *Uitstaande schuldverplichtingen*

Voor de uitstaande schuldverplichtingen verwijst hij naar het aanstaande rapport over het kas-, schuld- en waarborgbeheer.

6.10.6. *Nota Koen Algoed*

De minister heeft geen enkel probleem met het spreekrecht van ambtenaren. Secretaris-generaal Koen Algoed is een uitmuntend ambtenaar, al hoeft de minister het niet over alles met hem eens te zijn en vice versa.

De Vlaamse Brede Heroverweging is precies op poten gezet om vanuit de ambtenarij ideeën aangereikt te krijgen, als uitdagingen die niet politiek gedekt zijn. Als minister hoeft hij daar dan ook geen verantwoording over af te leggen. De nota is op een vrijdag in De afspraak op VRT voor het eerst vermeld en pas daarna aan de minister overgemaakt. De nota van Koen Algoed is om meerdere redenen interessant omdat ze ook de Vlaamse situatie vergelijkt met die van de andere gewesten en gemeenschappen.

Dat de begroting ondertussen een tekort heeft, dat crisissen zijn doorgemaakt en dat de schuld en de rente zijn gestegen, zijn allemaal zaken die iedereen weet. Het wordt pas interessant als men die analyse plaatst tegenover andere Belgische overheden. Veel moeilijker is om oplossingen aan te reiken. Daarvoor moeten heel wat vragen beantwoord worden, om te beginnen die over de snelheid waarmee men dat wil doen. In theorie kan men dat op één jaar. Men hoeft alleen aan te geven waar men knipt of welke belastingen men verhoogt. Hem lijkt dat echter geen goede keuze. De minister verkiest een pad waarin hij tegenover extra uitgaven (zoals in de kinderopvang) wel besparingen zet.

De minister is het alvast niet eens met de keuze voor de erfbelasting of de kilometerheffing als inkomstenbron. Men kan ook op een andere manier naar de uitgaven kijken. Dat alles is voorwerp van politiek debat. Hij vindt het dan ook onzinnig om de persoonlijke mening van een ambtenaar in de commissie te bespreken. De leden brengen beter hun mening in het debat in. De Vlaamse Brede Heroverweging heeft zeker waardevolle thema's opgeleverd, die kunnen inspireren. Op die manier is bijvoorbeeld de meeneembaarheid van registratierechten afgeschaft om de verlaging van de tarieven van de registratierechten te financieren. Niets belet de leden om er nog ander ideeën uit de brede heroverwegingen uit te halen en daar iets mee te doen dat voorgelegd wordt aan de commissie.

6.10.7. Exit uit de Gimv

Over de exit uit de Gimv heeft hij niets te zeggen, want dat zou niet verstandig zijn. Waarom zou die strategie dan moeten uitgeschreven worden in de BBT?

6.10.8. Impact van het relanceplan Vlaamse Veerkracht

De relance-impact op de schuld bedraagt 1,23 miljard euro in 2022-2023 en evolueert naar 1,7 miljard euro in 2024. Die bedragen zijn oplopend. De rest wordt gedragen door Europese subsidies.

6.10.9. Welke participaties worden opgenomen in het participatieregister?

Wat het participatieregister betreft, verzekert hij dat alle participaties worden opgenomen.

6.10.10. Kwaliteit van de BBT's

Verder deelt hij de teleurstelling van Björn Rzoska over de kwaliteit van de BBT's en hij roept de leden dan ook op om dat ter sprake te brengen in de verschillende commissies. Uiteindelijk dient een BBT immers als instrument voor het controle-recht van het parlement, en is zij dus belangrijk voor de democratie.

6.10.11. Impact schuldnorm op begrotingsbeleid

De minister is het er niet mee eens dat de schuldnorm nooit geleid heeft tot corrigerende maatregelen. Rechtstreeks misschien niet, maar hij is wel een duidelijk alarmsignaal geweest. Hij heeft het alvast kunnen gebruiken in de regering om te kiezen voor een terugkeer naar een begroting in evenwicht. Als bewustmaker heeft de norm dus wel degelijk een rol gespeeld, ook al was het niet direct en automatisch.

Hij stelt de vraag welke maatregelen in verband met corona, energie en de opvang van Oekraïense vluchtelingen men had moeten schrappen om de schuldnorm niet te overschrijden. Hij hoort het graag. Of welke andere zaken zou men geschrapt hebben? In de plaats is, zoals gezegd, gekozen voor een traject naar 2027 en een begroting in evenwicht. De minister heeft vragen bij de voordelen van de alternatieven voor schuld als effectivering van sociale woningen, bij de huidige rentevoeten, maar

is bereid om dat debat te voeren met het Schuldcomité. Ook schuldverlichtende maatregelen hebben een prijs in de begroting, onderstreept hij.

6.10.12. Budgettaire uitdagingen voor de volgende Vlaamse Regering

Hij is het er ook mee eens dat er nog budgettaire uitdagingen zullen zijn voor de volgende regering. Er zullen nog maatschappelijke noden zijn en de klimaatuitdaging is niet weg, evenmin als het werk op het vlak van digitalisering en infrastructuur. Deze regering heeft alvast de crisissen beheerd en aangegeven waar het geld voor nieuwe maatregelen moet vandaan komen. Op begrotingsvlak heeft zij alvast haar verantwoordelijkheid genomen en budgettaire compensaties gezocht in de plaats van zaken door te schuiven. De doelgroepkorting heeft hij evenmin met plezier afgeschafte maar men moet nu eenmaal ergens besparen.

De budgettaire ruimte is inderdaad op, erkent hij, maar vanaf 2028 wordt opnieuw een overschot geboekt, want dan is er zelfs na de verrekening van Oosterweel in het vorderingensaldo een evenwicht, wat een puik resultaat mag genoemd worden.

6.10.13. Wie saneerde het meest in de huidige regeerperiode

Wat de afspraken tussen de verschillende overheden betreft, zegt federaal staatssecretaris Alexia Bertrand dat de federale overheid een saneringsbijdrage van 1,2 miljard euro heeft geleverd, maar Vlaanderen alleen heeft met 2,1 miljard euro al meer gedaan. Voor de gewesten en gemeenschappen samen is dat 3,5 miljard euro. Daarbij komt nog een Vlaamse responsabiliseringsbijdrage van 461 miljoen euro voor de pensioenen (en 750 miljoen euro voor de gewesten en gemeenschappen samen).

Het is waar dat men het niet zal oplossen door naar elkaar te wijzen, en precies daarom heeft Vlaanderen ervoor gekozen om ervoor te zorgen dat zijn zaken op orde zijn en terug te keren naar een evenwicht en de schuld in de gaten te houden. Andere overheden mogen ons voorbeeld volgen. De Brusselse oplossing bij monde van Brussels politicus Guy Vanhengel is gemakkelijk: meer geld eisen. Vlaanderen heeft ervoor gekozen om zelf de moeilijke keuzes te maken.

6.10.14. Onderbenutting

Het klopt dat voor de berekening van de onderbenutting van het lopende beleid het gemiddelde van de voorbije twee jaren als sleutel wordt genomen. Kortetermijnuitgaven als relance en Oekraïneprovisie worden daar uitgezuiverd. Voor nieuw beleid varieert het onderbenuttingspercentage van 4% tot 15% in het verleden. Uiteindelijk is gekozen voor een forfait. Hij is bereid om na te rekenen hoeveel keer men zich in de laatste tien tot vijftien jaar rijk heeft gerekend, maar is gerust in de uitkomst. Volgens hem is de begrotingsopmaak op dat vlak altijd voorzichtig geweest. Dat geldt overigens voor de begroting 2024 als geheel.

6.10.15. Uitvoering relanceplan Vlaamse Veerkracht

De uitvoering van het relanceplan Vlaamse Veerkracht mag van Europa lopen tot 2026. De herverdeling van de provisie gebeurt bij de uitbetaling. Uiteindelijk heeft de economie zichzelf goed hersteld. In het relanceplan zaten echter ook ruimere zaken zoals klimaat, fietspaden, milieu en digitalisering, die op langere termijn gericht zijn en niet alleen op de herlancering van de economie op korte termijn. Het valt ook nog af te wachten of elke euro zal worden uitgegeven.

6.10.16. Terugschroeven van tijdelijke maatregelen is moeilijk

Hij treedt bij hoe moeilijk het soms is om tijdelijke maatregelen werkelijk stop te zetten, vaak ook op personeelsvlak. De politiek slaagt er moeilijk in om dingen weer af te schaffen. Laten bestaan is vaak het gemakkelijkste.

6.10.17. Citaat in de BBT Financiën en Begroting over rating

De formulering over het ratingbureau is ingegeven door het feit dat Vlaanderen er slechts één hoeft te betalen. Er zal geprobeerd worden om beter te doen.

6.10.18. Meerwaarde van de uitgaventoetsingen

Net als eerder bij de Vlaamse Brede Heroverweging moet bij de uitgaventoetsing het besef nog groeien van de meerwaarde van de resultaten. Men moet daarmee leren omgaan als een inspiratiebron maar niet als een wetmatigheid.

6.10.19. Transparantie in het begrotingsbeleid

Op de vraag naar transparantie antwoordt hij met een verwijzing naar het subsidie- en het participatieregister. Op langere termijn gelooft hij in een digitaal systeem waarin men kan doorklikken naar de onderliggende documenten, en waaraan ook de boekhouding gekoppeld is. Daar wordt nu de basis voor gelegd, maar het zal nog meer dan een legislatuur duren vooraleer dat gerealiseerd zal zijn.

6.10.20. Sensitiviteitsanalyses

Het Departement Financiën en Begroting is bedreven in sensitiviteitsanalyses, verzekert hij. Men kan daar echter oneindig mee doorgaan. De vraag blijft wat men er achteraf mee doet. Moet men altijd afstemmen op de meest slechte projectie en maatschappelijk onhoudbare maatregelen uitwerken?

6.10.21. Waterproblematiek in de Westhoek

De waterproblematiek in de Westhoek is dramatisch voor de betrokkenen maar de minister houdt niet van steekvlampolitiek. Zo verwijst hij naar de overstromingen in het Denderbekken waar momenteel nog steeds aanbestedingen wachten op vergunningen. Over een structurele aanpak moet dus grondig nagedacht worden. In de begrotingsopmaak zit trouwens al extra geld voor die problematiek, onder andere 50 miljoen euro voor Sigma.

6.10.22. Pleidooi van economieprofessor Gert Peersman

Wat het recente pleidooi van professor Gert Peersman voor een grotere bijdrage van gewesten en gemeenschappen in de Belgische begrotingssanering betreft, herinnert hij eraan dat de gewesten en gemeenschappen al bij elke staatshervorming hebben bijgedragen aan de sanering van de begroting van de federale overheid. Bij de laatste ging het om 2 miljard euro, maar wat heeft dat geholpen aan de wil om federaal iets aan de begrotingsproblematiek te doen? Het antwoord luidt: niets, en ook niet bij de andere gemeenschappen en gewesten. Zij kregen tien jaar de tijd om hun boel op orde te zetten. Is dat gebeurd? Neen. De minister is het eens met het Rekenhof: het enige wat werkt, is responsabilisering. Men moet ophouden met te rekenen op een ander niveau om zijn eigen boeltje op orde te krijgen. Mocht elke Belgische overheid kiezen voor een traject naar evenwicht zoals Vlaanderen en de maatregelen daartoe nemen, dan zag de Belgische begrotingssituatie er voor Europa al veel beter uit. Het probleem is niet de Bijzondere Financieringswet maar de opname van politieke verantwoordelijkheid.

Tot slot is hij het eens met de stelling van Koen Van den Heuvel in diens pleidooi voor het streven naar harmonisch maatschappelijk evenwicht.

6.11. Tweede tussenkomst van Willem-Frederik Schiltz

Willem-Frederik Schiltz heeft eigen ideeën maar blijft erbij dat het interessant kan zijn om van gedachten te wisselen over de nota van Koen Algoed, die evengoed inspirerend kan zijn. Doordat geen harde keuzes worden gemaakt, wordt de beleidsruimte krap. Er wordt immers niet doorgesproken over wat de overheid wel en niet hoort te doen. Het lid suggereert instrumenten als 'sunset clauses' en een impactbureau, waarover hij een conceptnota indiende, en die van dienst hadden kunnen zijn toen de budgettaire sluisen werden opengezet bij de relance. Hij beseft dat absolute zekerheid een technocratische illusie is maar men kan wel zijn beslissingen zo veel mogelijk op wetenschap en feiten baseren. Op die sokkel kan vervolgens een debat gebouwd worden, waaruit harde keuzes voortkomen, die ook beter verantwoord kunnen worden, zoals het hoort in een democratie. Het lid verzekert dat hij huivert voor technocratie en dat de mogelijkheid van niet-ideologische beslissingen ook voor hem een fictie is.

Verder is hij het ermee eens dat de schuldnorm wel degelijk heeft gediend als alarmsignaal en is hij ervan overtuigd dat ook de uitgavennorm gezag zal hebben. Een minister zal moeite moeten doen om een overschrijding uit te leggen. De norm op zich volstaat als wapen, maar een boetemechanisme (waarin de overheid zichzelf een boete oplegt) vindt hij waanzin.

Volgens hem zijn de relancemaatregelen soms te blind gekozen en te weinig gericht gefinancierd. Hij pleit ervoor om tijdig met de juiste instrumenten klaar te staan tegen de volgende crisis, en verwacht in dat verband veel van de evaluatietechnieken. Het doel is te komen tot een antifragiele politiek, die zich snel kan aanpassen aan wijzigende omstandigheden.

Tot slot onderschrijft hij hoe moeilijk het is om tijdelijk beleid af te schaffen. Net daarom moet meer gewerkt worden met uitdooftwetgeving, die automatisch vervalt op een bepaalde datum, tenzij men verlenging kan verantwoorden.

Het lid is tevreden met de manier waarop voorliggende begroting opgetuigd is, maar blijft alert dat de taak om het nog beter te doen, groot is.

Volgens hem doelde staatssecretaris Alexia Bertrand tot slot vooral op de dramatische toestand van de Waalse begroting. Voor de rest is het belangrijkste om zelf het voorbeeld geven.

6.12. Tweede tussenkomst van Thijs Verbeurgt

Thijs Verbeurgt treedt bij dat het in vraag stellen van bestaand beleid een grote uitdaging is voor de politiek. Niets is makkelijker dan voortdoen. Zo moet men bijvoorbeeld durven kijken hoe de impact van de innovatiesteun aan bedrijven, die niet hetzelfde vliegwieleffect heeft als de federale steun, kan gemaximaliseerd worden. De nieuwe budgettaire instrumenten kunnen dienstig zijn bij dergelijke kritische blik.

Vervolgens nuanceert hij dat de economie zichzelf helemaal alleen gered zou hebben. Er waren ook de financiële inspanningen van de federale overheid om de koopkracht op peil te houden. Daardoor is België redelijk goed uit de crisis geraakt, weliswaar met grote budgettaire kosten.

Tot slot is hij wel degelijk voorstander van een administratie die de politiek een spiegel voorhoudt op grond van haar ervaring. Het is dan ook interessant in gesprek te gaan met een topambtenaar als Koen Algoed over de verbreding van de belastinggrondslagen.

6.13. Tweede tussenkomst van Philippe Muyters

Philippe Muyters is het niet eens met de opmerking van Thijs Verbeurgt over de innovatiesteun.

V. Commissievergadering van 28 november 2023

1. Inleiding

Op dinsdag 28 november 2023 besprak de commissie in aanwezigheid van minister Matthias Diependaele verder:

- het ontwerp van decreet houdende de middelenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2024 (*Parl.St. VI.Parl. 2023-24, nr. 14/1*);
- het ontwerp van decreet houdende de uitgavenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2024 (*Parl.St. VI.Parl. 2023-24, nr. 15/1*);
- de toelichtingen bij de begroting:
 - de algemene toelichting bij de middelenbegroting en de uitgavenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2024. Algemene toelichting (*Parl.St. VI.Parl. 2023-24, nr. 13/1*);
 - de algemene toelichting bij de begroting 2024. Meerjarenraming 2023-2028 (*Parl.St. VI.Parl. 2023-24, nr. 21/1*);
 - de beleids- en begrotingstoelichting Financiën en Begroting (*Parl.St. VI.Parl. 2023-24, nr. 13-G/1*);
- het verslag van het Rekenhof over het onderzoek van de Vlaamse begroting voor 2024 (*Parl.St. VI.Parl. 2023-24, nr. 16/1*);
- het basisrapport van de Vlaamse Regering over grote projecten en programma's (*Parl.St. VI.Parl. 2023-24, nr. 52/1*).

2. Toelichting door minister Matthias Diependaele bij het basisrapport van de Vlaamse Regering over grote projecten en programma's

Minister *Matthias Diependaele* stelt het vierde Rapport Grote Projecten en Programma's voor aan de hand van een presentatie (opgenomen in bijlage 9).

Zoals bekend stelt de minister dat het rapport zijn rechtsbasis vindt in het decreet van 22 maart 2019 houdende een kader voor grote projecten en programma's.

Bij het opstellen van de lijst van projecten in het basisrapport werd rekening gehouden met de definities uit het decreet Grote Projecten en Programma's, waarbij de focus ligt op alternatief gefinancierde projecten.

Het uiteindelijke rapport dat hij vandaag voorstelt, bestaat nu uit 25 projecten en programma's. Het project Spartacus 1 werd niet langer behouden. Drie projecten werden toegevoegd: de A12 in Londerzeel-Zuid, de premetro Kerkstraat-Pothoekstraat en de pps Kunstwerken.

De coördinatie en stroomlijning van het rapport werden zoals steeds verzorgd binnen het Departement Financiën en Begroting. Belangrijk is om mee te geven dat de gegevens in het rapport werden aangeleverd door de bij de projecten betrokken administraties en entiteiten. De minister dankt iedereen die bijgedragen heeft tot de totstandkoming van dit rapport.

Zijn derde dia bevat een indicatief overzicht van de toekomstige projecten. Naast het rapporteren over de lopende projecten via het basisrapport, bevat dit rapport ook een overzicht van toekomstige investeringsprojecten waarover al een principiële beslissing is genomen door de Vlaamse Regering.

Het overzicht biedt inzicht in de geplande initiatieven die in de volgende legislatuur verwacht kunnen worden. Het is een nuttig instrument om stakeholders in te lichten aan welke grote projecten ze zich mogen verwachten. En dat is heel wat. De totale geschatte investeringskosten van de projecten die in de lijst werden opgenomen, hebben een grootteorde van ongeveer 6,5 miljard euro. Daarin werd een onderverdeling gemaakt in drie categorieën van investeringsvolume: klein, middelgroot en groot.

In het rekeningenrapport 2022 onderstreepte het Rekenhof het belang van transparantie en het verstrekken van zo nauwkeurig mogelijke informatie. In de indicatieve lijst van toekomstige projecten in het huidige basisrapport werd daarom getracht de ramingen, waar mogelijk, al concreter te maken dan louter de categorie van investeringsvolume. Er blijft echter nog steeds een grote onzekerheidsfactor met betrekking tot projecten in voorbereiding, en daarom is het belangrijk te benadrukken dat het om ramingen gaat.

Daarop vermeldt de minister de voornaamste wijzigingen ten opzichte van vorig jaar. Het programma 'Omvorming N49 Westkapelle-Zelzate tot autosnelweg' werd niet meer opgenomen in de indicatieve lijst van toekomstige projecten. Het gaat om het resterende deel van de N49 tussen Zelzate en Westkapelle, dat nog moet omgevormd worden tot volwaardige autosnelweg. Er is daarbij geen sprake van een overkoepelende stuurgroep of van programmabeheer, maar het gaat eerder om een verzameling van kleinere projecten met een eigen projectlogica.

De projecten die werden toegevoegd zijn: Sneltram A12 en Luchthaventram (deelprojecten Brabantnet), Spartacuslijn 1, de Scheldebrug en het project Sluizen Boven-schelde. Verder werden in een aantal gevallen de ramingen van het investeringsbedrag en/of de verwachte timing voor de start van de gunningsprocedure bijgesteld.

De kern van het basisrapport wordt gevormd door de projecten die op dit moment effectief in uitvoering zijn (dia 4). Concreet gaat het om de projecten waarvan de gunningsprocedure al is opgestart of waarvan de start van de gunningsprocedure nakende is. Het gaat ook over projecten die in bouwfase zitten of, wanneer het om een pps-project gaat, projecten die al in de beschikbaarheidsfase zitten.

Zoals gezegd gaat het dan over 25 projecten of programma's in totaal. Wanneer men de programma's uitsplitst in verschillende deelprojecten gaat het om een totaal van 43 deelprojecten. Zij vertegenwoordigen investeringskosten voor een nominaal bedrag van meer dan 11 miljard euro. Dat toont aan dat het basisrapport een omvattend beeld geeft van de belangrijkste lopende investeringsprojecten, met weliswaar de belangrijke kanttekening dat de projecten uit het relanceplan Vlaamse Veerkracht, de werken aan de Brusselse Ring en die van het Toekomstverbond, waarover al afzonderlijke rapporteringen bestaan, niet worden hernomen.

Van de 43 deelprojecten die onderwerp zijn van het Basisrapport Grote Projecten en Programma's bevinden zich zeven projecten in de voorbereidingsfase en zeventien projecten in de gunningsfase. Het merendeel van die projecten bevindt zich binnen het programma Projectspecifieke DBFM voor schoolinfrastructuur. Verder bevinden vijf projecten zich in de bouwfase, terwijl veertien projecten zich al in de operationele fase bevinden. Dat zijn langlopende pps-projecten. Er is dus ook dit jaar evolutie te merken, besluit de minister.

Voor elk deelproject bevat het basisrapport een projectfiche met algemene informatie, de initiële doelstellingen van het project, de stand van zaken met de belangrijkste gebeurtenissen en een tijdslijn. Het gaat telkens om informatie met de stand van zaken van augustus 2023. Zoals gebruikelijk gaat hij niet in op die individuele projectfiches. Het is aan de vakministers om vragen over specifieke projecten te beantwoorden.

Met het basisrapport heeft het Vlaams Parlement wel een instrument in handen om de projecten op hoofdlijnen op te volgen.

Daarop gaat hij in hoofdlijnen door het overzicht. Ten opzichte van vorig jaar zijn er een aantal wijzigingen merkbaar in de voortgang van de projecten. Voor het project R4 West en Oost veranderde de status van het DBFM-luik van een 'beperkte vertraging' naar een 'significante vertraging'. De belangrijkste redenen voor de vertraging zijn de PFOS/PFAS-problematiek, de bijkomende complexiteit voor de indiening van de omgevingsvergunningaanvragen door de voorkeursbieder, en een significante vertraging op de planning vanwege de complexiteit van de gecoördineerde verplaatsing van de kabels en leidingen door de nutsmaatschappijen.

Met betrekking tot de quick wins van de R4 West en Oost ging de status van 'op schema, behoudens aandachtspunten' naar een 'beperkte vertraging'. De beperkte vertraging van twee fietsbruggen heeft onder meer te maken met de latere levering van het staal.

Het deelproject Sint-Maartensscholen Ieper van de Projectspecifieke DBFM voor schoolinfrastructuur wijzigde van een 'beperkte vertraging' naar een 'significante vertraging'. Het schoolbestuur heeft beslist om de uitspraak van de Raad van State over het verzoek tot nietigverklaring van het RUP af te wachten vooraleer het bestek uit te sturen. De inschatting is dat het versturen van het bestek pas in 2024-2025 zal gebeuren.

Voor de kapitaalverhoging door het Vlaamse Gewest in Finocas nv veranderde de status van 'op schema' naar een 'significante vertraging'. Het project heeft een significante vertraging opgelopen door de goedkeuring van de Europese Commissie met betrekking tot staatssteun.

Bij het project Extra Containercapaciteit Antwerpen veranderde de status van het deelproject Containercluster Linkerscheldeoever van 'op schema, behoudens aandachtspunten' naar een 'beperkte vertraging', die met PFOS/PFAS te maken heeft.

Er zijn ook een aantal positieve ontwikkelingen op te merken. Zo verbeterde de status bij het project Nieuwe Sluis Zeebrugge van een 'beperkte vertraging' naar 'op schema, behoudens aandachtspunten'. De status van het deelproject Westelijke Ontsluiting Waaslandhaven evolueerde dan weer van 'op schema, behoudens aandachtspunten' naar 'op schema'. De status van het nieuwe omroepgebouw van de VRT evolueerde van 'op schema, behoudens aandachtspunten' naar 'op schema'. De status van de renovatie van de Royerssluis verbeterde van een 'kritieke vertraging' naar 'op schema, behoudens aandachtspunten'.

De drie nieuw toegevoegde projecten (pps Kunstwerken (OverBruggen), A12 Londerzeel-Zuid en de premetro Kerkstraat-Pothoekstraat) krijgen de aanduiding 'op schema' toegewezen. Voor hen is dat het startpunt in het basisrapport.

Bij één deelproject, de stelplaats Wissenhage, wordt opnieuw een kritieke vertraging aangegeven. Er lijkt enigszins vooruitgang te zijn in dit dossier, maar men heeft bij de beoordeling afgeweken van de insteek dat wordt uitgegaan van de evolutie ten opzichte van de situatie van het vorige jaar.

Belangrijk vanuit budgettair en financieel oogpunt is de opvolging van de evolutie van de beschikbaarheidsvergoedingen. In het rapport werd getracht om de betalingsverplichtingen met betrekking tot grote Vlaamse pps-projecten inzichtelijk te maken voor de gehele looptijd van de afgesloten contracten.

Zo geeft het voorliggende rapport op pagina 18 een grafische indicatie van de evolutie van de brutobeschikbaarheidsvergoedingen van achttien geclosede projecten die tot

2053 betaald moeten worden. De minister toont daarbij dia 7, maar een overzicht kan ook teruggevonden worden in de annex van het rapport.

Belangrijk daarbij is dat de grafiek een prognose is van de evolutie van de uitgaven op kasbasis, waarbij abstractie wordt gemaakt van de ESR-behandeling. Het gaat dus zowel om de ESR- als niet-ESR-aanrekenbare uitgaven. Het overzicht betreft ook enkel de prognose van de beschikbaarheidsvergoedingen van die beleidsdomeinen wier projecten aan bod komen in dit rapport. De beschikbaarheidsvergoedingen voor de beleidsdomeinen met kleine pps-projecten zijn dan ook niet weergegeven. Het gaat dan bijvoorbeeld om de jeugdherberg in Brasschaat van het beleidsdomein Cultuur, Jeugd en Media.

Indien nieuwe DBFM-projecten worden afgesloten zal die evolutie verder gemonitord worden in het kader van het veiligheidsplafond dat werd ingesteld via artikel 4 van het kaderdecreet Grote Projecten en Programma's.

Het dubbele veiligheidsplafond stelt dat de Vlaamse Regering grote projecten of programma's slechts kan initiëren en realiseren via DBFM, indien de uitvoering niet tot gevolg heeft dat de toekomstige vrije beleidsruimte langdurig op substantiële wijze wordt ingeperkt door de betaling van beschikbaarheidsvergoedingen.

Het monitoren van dat veiligheidsplafond is geen evidentie. Zo is het moeilijk in te schatten hoe het budget van de Vlaamse overheid of haar departementen over twintig jaar zal evolueren. Bij de toetsing ervan wordt gebruikgemaakt van de geconsolideerde ESR-uitgaven van de Vlaamse begroting, en van de ESR-aanrekenbare vereffeningskredieten van de relevante beleidsprogramma's, zoals ze zijn ingeschreven bij de meest recente begrotingsaanpassing of begrotingsopmaak.

De lopende en de vermoedelijke toekomstige beschikbaarheidsvergoedingen voor DBFM-projecten worden daaraan getoetst. Daarbij wordt rekening gehouden met alle DBFM(O)-projecten van de Vlaamse overheid waarvan het contract al gesloten is en waarvoor het opstarten van de plaatsingsprocedure goedgekeurd is door Vlaamse Regering, evenals de projecten van de Vlaamse overheid die momenteel in onderzoek zijn of verder uitgewerkt worden als potentieel Vlaams pps-project, en die voldoende vergevorderd zijn om een raming te kunnen meegeven.

In de grafiek op dia 7 krijgt men een beeld van de verhouding van de raming van de totale toekomstige beschikbaarheidsvergoedingen tot het veiligheidsplafond op het niveau van de geconsolideerde Vlaamse overheid. Het veiligheidsplafond voor beschikbaarheidsvergoedingen op het niveau van de geconsolideerde Vlaamse overheid ligt bij de begrotingsaanpassing van 2023 op ongeveer 6,25 miljard euro. Dat plafond wordt bepaald als zijnde 10% van de geconsolideerde ESR-aanrekenbare vereffeningskredieten.

De groene lijn in deze grafiek vertegenwoordigt de verhouding van de totale toekomstige beschikbaarheidsvergoedingen van de Vlaamse overheid van de DBFM(O)-projecten die al tot contractsluiting zijn gekomen en waar dus reële engagementen tegenover staan en de DBFM(O)-projecten in aanbesteding en voorbereiding, ten aanzien van de totale geconsolideerde ESR-uitgaven van de begrotingsaanpassing 2023. Daaruit kan worden opgemaakt dat de beschikbaarheidsvergoedingen van de projecten momenteel op het hoogtepunt niet meer dan 2% bedragen van de totale geconsolideerde ESR-uitgaven van die begrotingsaanpassing 2023.

De toename in 2023 is grotendeels te verklaren door de toevoeging van een aantal projecten in voorbereiding: Brabantnet (Sneltram en Luchthaventram), de herinrichting van de R0-Noord, de Limburgse Noord-Zuidverbinding en Rond Ronse. Er is momenteel dus geen indicatie dat het veiligheidsplafond op het niveau van de geconsolideerde Vlaamse overheid zal overschreden worden.

Op het niveau van beleidsdomeinen is er sprake van een substantiële inperking van de toekomstige vrije beleidsruimte als door de initiatie van een nieuw project of programma ten minste vijf opeenvolgende jaren meer dan 60% van de vereffeningskredieten van een beleidsprogramma zouden worden besteed aan de betaling van beschikbaarheidsvergoedingen. Dat wordt periodiek getoetst door ramingen van de totale toekomstige beschikbaarheidsvergoedingen binnen ieder relevant beleidsprogramma af te zetten tegenover 60% van de ESR-aanrekenbare vereffeningskredieten van de beleidsprogramma's in kwestie.

Voor het beleidsprogramma Fiscaliteit van het beleidsdomein Financiën en Begroting geeft dat op het hoogtepunt een percentage van 6,4% van de ESR-aanrekenbare vereffeningskredieten. Voor het beleidsprogramma 'Ondersteuning van het onderwijsveld' (FG) van het beleidsdomein Onderwijs en Vorming geeft het op het hoogtepunt een percentage van 18,2% van de ESR-aanrekenbare vereffeningskredieten. Voor de beleidsprogramma's 'Waterinfrastructuur en beleid', 'Gemeenschappelijk vervoer' en 'Weginfrastructuur en beleid' van het beleidsdomein Mobiliteit en Openbare Werken zullen de toekomstige beschikbaarheidsvergoedingen op hun hoogtepunt niet meer dan respectievelijk 3,8%, 11,8% en 36,5% bedragen van de ESR-aanrekenbare vereffeningskredieten voor hun beleidsprogramma in de begrotingsaanpassing 2023.

Er is momenteel dus geen indicatie dat de veiligheidsplafonds voor beschikbaarheidsvergoedingen zullen worden overschreden, niet op het niveau van de Vlaamse overheid, en evenmin op het niveau van de voornaamste beleidsprogramma's binnen de beleidsdomeinen die gebruikmaken van DBFM-projecten en dus bijhorende beschikbaarheidsvergoedingen.

Uiteraard zijn de toekomstige ESR-aanrekenbare vereffeningskredieten aan wijzigingen onderhevig. De toetsing van de geraamde toekomstige beschikbaarheidsvergoedingen aan de ESR-aanrekenbare vereffeningskredieten zoals ingeschreven bij de meeste recente begrotingsronde blijft steeds enkel een indicatie geven van het risico dat het veiligheidsplafond in de toekomst overschreden dreigt te worden.

Beleidsdomeinen moeten er wel over blijven waken dat het volume aan te betalen beschikbaarheidsvergoedingen niet de toekomstige werking en uitdagingen in gedrang brengen. Vlaanderen kent immers grote investeringsuitdagingen. Er zijn nog een aantal projecten in voorbereiding of onderzoek waarbij de pps-piste als een optie wordt gezien. Waakzaamheid is geboden. Een pps mag niet gezien worden als louter middel om investeringen versneld naar voor te trekken. Er bestaat een risico dat men zichzelf vroeg of laat toch weer tegenkomt en dat keuzes gemaakt moeten worden. Pps moet op voorhand dus goed overwogen worden, waarschuwt de minister.

Zoals bekend schrijft het decreet Grote Projecten en Programma's zelfevaluatie voor voor projecten die onderwerp zijn van het basisrapport. Sinds de publicatie van de vorige editie van het basisrapport werd een actualisatie van de zelfevaluatie uitgevoerd voor twee pps-scholenbouwprogramma's, de kilometerheffing voor vrachtwagens, en de verhoging van de bruggen over het Albertkanaal die via pps gerealiseerd werden. Daarnaast zijn er nieuwe zelfevaluatie uitgevoerd voor de renovatie van de Royerssluis, het nieuwe omroepgebouw van de VRT, en de kapitaalverhoging door het Vlaamse Gewest in Finocas nv. Een samenvatting van het resultaat van de laatste zelfevaluatie vindt men terug in het basisrapport.

Eind 2022 heeft zijn administratie al de voornaamste lessen uit de zelfevaluatie van dat jaar gebundeld en beschikbaar gesteld op haar website, zoals het decreet Grote Projecten en Programma's voorschrijft. Eind 2023 zal de administratie dezelfde oefening uitvoeren op basis van alle tot dan toe uitgevoerde zelfevaluatie.

Naast de zelfevaluaties werd in september 2023 ook de studie 'Samenwerkingsstrategieën voor succesvolle Publiek-Private Samenwerking' opgeleverd en voorgesteld. Zij kwam er naar aanleiding van het VBOC van 24 maart 2022. De studie had als doel om samen met de private partners te kijken hoe men de transactiekosten bij pps-projecten kan optimaliseren. Het creëren van een open dialoog tussen publieke en private kant was een bijkomende doelstelling, en werd zeer positief onthaald door alle partijen. De studie werpt een licht op een aantal cruciale aspecten bij bouw- en ontwikkelingsprojecten, zoals het pad naar het verkrijgen van een omgevingsvergunning, de doorlooptijd van het aanbestedingsproces, strategieën voor het verminderen van werklast en kosten in de offertefase, methoden voor prijsherziening tijdens de bouwfase, de identificatie en mitigatie van verborgen risico's zoals ondergrondse kabels, leidingen en vervuiling, maar ook de versterking van samenwerking en vertrouwen tussen belanghebbenden.

Op de voorstelling van de studie op 13 september 2023 in de Schelp van het Vlaams Parlement bleek dat zowel de publieke als de private kant opgezet waren met de gezette stappen. Samen met onder andere de lessen uit de zelfevaluaties moet men verder gaan op het pad van nog efficiëntere en effectievere realisatie van projecten, roept de minister op.

Conclusies

Om de jaarlijkse presentatie van het basisrapport af te sluiten, geeft hij nog enkele concluderende beschouwingen, met een aantal lessen die het basisrapport ons leert.

De eerste is dat het belangrijk is om de oefening up-to-date te houden en de uitgaven steeds te blijven monitoren. Als alle pps'en op toerental komen, zullen de te betalen beschikbaarheidsvergoedingen toenemen. Het blijft een belangrijke verantwoordelijkheid van elk beleidsdomein om te zorgen dat voldoende vrije beleidsruimte beschikbaar blijft om te kunnen inspelen op nieuwe uitdagingen en voor het reguliere beleid.

In dat opzicht blijft het belangrijk om het gebruik van de DBFM-formule goed te overdenken alvorens er mee aan de slag te gaan. Het kan niet de bedoeling zijn dat DBFM louter als een budgettaire techniek gebruikt wordt om de kosten te kunnen spreiden over de volgende legislaturen. Het gebruik van DBFM kan zeker leiden tot meerwaarde, tot een beter project voor een betere prijs, en het is in die gevallen dat DBFM te overwegen valt.

Ten slotte blijkt ook de nood aan een duidelijke investeringsagenda voor de Vlaamse overheid, waarin een planning wordt opgemaakt voor de belangrijke investeringsprojecten. Zowel voor de publieke sector als voor de private sector zou dat een enorm hulpmiddel zijn om budgetten, mensen, studiec capaciteit enzovoort zo optimaal mogelijk te kunnen inzetten en zo een stop-and-gobeleid te vermijden en effectief sneller, goedkoper en kwaliteitsvoller tot realisaties te komen op het terrein.

3. Bespreking

3.1. Tussenkomen van Maurits Vande Reyde

Maurits Vande Reyde ziet de meerwaarde van dit soort rapportage bevestigd. Dat er verplichtingen zijn die zelfs tot na 2050 lopen, toont dat dergelijke monitoring nodig is om het veilige plafond in het oog te houden, wat in het voorliggende rapport verdienstelijk gepoogd is volgens het lid.

Tot slot vraagt hij of het mogelijk is de rapportage in de toekomst aan te vullen met een lijst van toekomstige grote projecten, die nog in een onderzoeksfase zijn maar

nog niet opgestart, en die volgens de beleidsdomeinen prioritair zijn. De informatie daarover moet dan ook van hen komen.

3.2. Tussenkost van Björn Rzoska

Björn Rzoska is heel tevreden met het werk dat de ad-hoccommissie op dit vlak heeft geleverd tijdens de vorige zittingsperiode, en evenzeer met het feit dat de minister, die toen nog meewerkte als parlamentslid, dit nu waarmaakt als minister. Het rapport is veel overzichtelijker dan vroeger, en biedt stof om ministers te onderwerpen over specifieke dossiers, waarvan hij Finocas als voorbeeld geeft.

Wat het pleidooi voor de investeringsagenda als bijkomend instrument betreft, treedt hij de minister volledig bij. Een dergelijke kalender afspreken over de legislaturen heen, zoals in Nederland, zou interessant zijn, met name omdat het ook een overzicht biedt aan de investeerders, die onderstrepen hoe belangrijk timing is voor de beschikbaarheid van middelen.

Het veiligheidsplafond is, zo erkent hij, geen evidente oefening, maar zij is wel van belang. De figuur op pagina 29 geeft helder de mogelijke budgettaire uitdagingen in de toekomst aan. Het wordt een stevige hap voor de volgende Vlaamse regeringen.

Tot slot suggereert hij om in de tabel pagina 181 en volgende, waarin men informatie vindt over de individuele projecten, ook het Toekomstverbond op te nemen, dat hij, anders dan de werken aan de Ring, niet terugvond, in weerwil van zijn impact op toekomstige begrotingen. Hij zou alle budgettaire implicaties in één overzicht vermeld willen zien.

3.3. Tussenkost van Arnout Coel

Ook de fractie van *Arnout Coel* apprecieert de presentatie. Het rapport is een zinvol instrument om de vinger aan de pols te houden van grote projecten die de Vlaamse overheid voor langere tijd engageren. De veiligheidsniveaus per beleidsdomein en voor de geconsolideerde Vlaamse overheid lijken hem wel erg hoog, aangezien hij in het rapport leest dat de berekende percentages er ver onder blijven. Waarom werd destijds voor die drempels gekozen? Hoe kijkt de minister tegen eventuele verstrenging aan?

3.4. Repliek van minister Matthias Diependaele

Minister *Matthias Diependaele* is het ermee eens dat moet geprioriteerd worden. Ook de regering vraagt daarom, maar het zijn de beleidsdomeinen die dat moeten opmaken. Verder heeft hij begrip voor de keuze van Finocas als voorbeeld van een fiche die vragen oproept. Hij wenst niet in te gaan op het specifieke geval, maar merkt wel in het algemeen op dat vertraging niet altijd aan de overheid hoeft te liggen. Soms is dat ook perfect te rechtvaardigen.

Ook hij is een voorstander van de investeringskalender en hij treedt bij dat gewerkt moet worden aan verdere verbetering, zoals ook het VBOC bepleit. Anderzijds waarschuwt hij dat men niet altijd alles kan voorzien, zeker niet bij grote infrastructuurwerken. Met die onzekerheid zal men altijd rekening moeten houden.

Er wordt inderdaad met de beschikbaarheidsvergoedingen een stevige hap genomen uit de beleidsruimte van de volgende legislatuur. Pps is nu eenmaal de vermenging van het systeem van aanrekening bij vastlegging en dat volgens afschrijving. Net daarom zijn ook veiligheidsgrenzen opgelegd. Daarboven mag men niet gaan. Ze zetten ook aan tot voorzichtigheid.

De reden waarom men de R0 wel en Oosterweel niet terugvindt in de door Björn Rzoska genoemde tabel, is dat voor de eerste beschikbaarheidsvergoeding moet betaald worden, maar voor de tweede niet. Bij diens pleidooi voor een plaats waarin alles aan bod komt, waar hij begrip voor heeft, waarschuwt de minister wel voor het gevaar van de foutieve lectuur van Oosterweel als extra kosten, terwijl dat zichzelf terugbetaalt met tolheffing.

Ook de keuze voor de hoogte van de veiligheidsplafonds is terug te voeren tot de genoemde botsing van twee systemen. Waar het op aankomt, is duidelijk maken aan de beleidsdomeinen dat DBFM niet louter dient om financiering te spreiden in de tijd. Wat men eigenlijk zou willen, zijn duidelijke criteria voor wanneer alternatieve financiering beter, goedkoper en sneller is, maar dat valt niet helemaal in een decreet te vatten.

VI. Commissievergadering van 5 december 2023

1. Inleiding

Op dinsdag 5 december 2023 besprak de commissie in aanwezigheid van minister Matthias Diependaele verder:

- het ontwerp van decreet houdende de middelenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2024 (*Parl.St. VI.Parl. 2023-24, nr. 14/1*);
- het ontwerp van decreet houdende de uitgavenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2024 (*Parl.St. VI.Parl. 2023-24, nr. 15/1*);
- de toelichtingen bij de begroting:
 - algemene toelichting bij de middelenbegroting en de uitgavenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2024. Algemene toelichting (*Parl.St. VI.Parl. 2023-24, nr. 13/1*);
 - algemene toelichting bij de begroting 2024. Meerjarenraming 2023-2028 (*Parl.St. VI.Parl. 2023-24, nr. 21/1*);
- het verslag van het Rekenhof over het onderzoek van de Vlaamse begroting voor 2024 (*Parl.St. VI.Parl. 2023-24, nr. 16/1*).

Op 4 december 2023 werd door het kabinet van de minister ook het uitvoeringsrapport november 2023 (waarnemingen tot en met oktober 2023 en prognoses tot het eind van het jaar 2023) aan de commissieleden overgemaakt (bijlage 11).

2. Akteneming van de krachtlijnen van de verslagen van de verschillende bevoegde commissies

De commissie neemt akte van de beknopte verslagen van de verschillende bevoegde commissies (Reglement, artikel 66, 2). De volledige verslagen zijn terug te vinden in *Parl.St. VI.Parl. 2023-24, nr. 15/6-A* tot en met K.

3. Voortzetting van de bespreking, artikelsgewijze besprekingen en stemmingen

3.1. Uitvoeringsrapport begroting november 2023

Op 4 december 2023 werd door het kabinet van de minister het uitvoeringsrapport november 2023 (waarnemingen tot en met oktober 2023 en prognoses tot het eind van het jaar 2023) aan de commissieleden overgemaakt (bijlage 11).

Björn Rzoska vraagt of minister Matthias Diependaele een verklaring heeft voor de tegenvallende ontvangsten uit de kilometerheffing. Dit lijkt in contrast te staan met de meldingen dat het verkeer op het wegennet opnieuw op het niveau is van voor de coronaperiode en het belang daarin van het vrachtwagenverkeer.

Minister *Matthias Diependaele* antwoordt dat als gevolg van o.a. de daling van de industriële activiteit het aantal kilometers op het Vlaamse tolnetwerk in 2023 is gedaald. Hij verstrekt volgende tabel:

Tabel : Afgelegd aantal kilometer door vrachtwagens op het Vlaamse tolnetwerk

JAAR	2021	2022	2023	
Jan	258.389.259	269.183.225	263.988.676	-1,93%
Feb	264.534.503	276.840.840	267.512.988	-3,37%
Maa	320.330.036	323.407.813	307.109.458	-5,04%
Apr	293.890.720	276.304.920	263.324.022	-4,70%
Mei	277.290.857	290.293.235	279.070.535	-3,87%
Jun	306.275.096	294.023.497	299.573.199	1,89%
Jul	272.595.137	253.924.858	250.424.793	-1,38%
Aug	268.972.575	272.412.565	264.285.205	-2,98%
Sep	299.122.622	292.203.338	277.974.564	-4,87%
Okt	298.075.322	287.109.639	287.807.374	0,24%
Nov	287.318.170	283.839.766	279.116.857	-1,66%
	3.146.794.297	3.119.543.698	3.040.187.672	-2,54%

3.2. Ontwerp van decreet houdende de middelenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2024

Het ontwerp van decreet bevat veertien artikelen.

Artikel 1 tot en met 13 worden aangenomen met 9 stemmen bij 3 onthoudingen.

Bij dit ontwerp wordt een amendement door de Vlaamse Regering ingediend (*Parl.St. VI.Parl. 2023-24, nr. 14/2*) dat ertoe strekt een artikel 13/1 toe te voegen.

Amendement nr. 1 wordt aangenomen met 9 stemmen bij 3 onthoudingen. Na henummering wordt dit artikel 14.

Artikel 14 (na henummering artikel 15) wordt aangenomen met 9 stemmen bij 3 onthoudingen.

Het aldus aangepaste ontwerp van decreet houdende de middelenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2024 (*Parl.St. VI.Parl. 2023-24, nr. 14/1*) wordt aangenomen met 9 stemmen tegen 2 bij 1 onthouding.

3.3. Ontwerp van decreet houdende de uitgavenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2024

De amendementen op het uitgavendecreet zijn opgenomen in *Parl.St. VI.Parl. 2023-24, nr. 15/2, 3, 4, 5 en 7*.

Artikelen

Artikel 1 en 2

Artikel 1 en 2 worden aangenomen met 10 stemmen tegen 2.

Artikel 3

Amendement nr. 5 van Maxim Veys, Ludwig Vandenhove, Thijs Verbeurgt en Hannelore Goeman op begrotingsprogramma CC Budgettaire beleid wordt verworpen met 9 stemmen tegen 2 bij 1 onthouding.

Amendement nr. 8 van de Vlaamse Regering op begrotingsprogramma CE Financiële operaties wordt aangenomen met 10 stemmen bij 2 onthoudingen.

Amendement nr. 2 van Jeremie Vaneekhout en Ann De Martelaer op begrotingsprogramma GE Opgroeien wordt verworpen met 9 stemmen tegen 2 bij 1 onthouding.

Amendement nr. 3 van Ann De Martelaer en Jeremie Vaneekhout op begrotingsprogramma GG Personen met een beperking wordt verworpen met 9 stemmen tegen 2 bij 1 onthouding.

Amendement nr. 4 van Jeremie Vaneekhout en Ann De Martelaer op begrotingsprogramma GH Sociale bescherming wordt verworpen met 9 stemmen tegen 2 bij 1 onthouding.

Amendement nr. 7 van Mieke Schauvliege en Stijn Bex op begrotingsprogramma MI Waterinfrastructuur en -beleid wordt verworpen met 9 stemmen tegen 2 bij 2 onthoudingen.

Amendement nr. 9 van de Vlaamse Regering op begrotingsprogramma QE Energie wordt aangenomen met 11 stemmen bij 2 onthoudingen.

Het aldus gewijzigde artikel 3 wordt aangenomen met 9 stemmen tegen 4.

Artikel 4 tot en met 20

Artikel 4 tot en met 20 worden aangenomen met 9 stemmen tegen 4.

Artikel 21

Amendement nr. 6 van Maxim Veys, Ludwig Vandenhove, Thijs Verbeurgt en Hannelore Goeman wordt verworpen met 9 stemmen tegen 2 bij 2 onthoudingen.

Artikel 21 wordt aangenomen met 10 stemmen tegen 2.

Artikel 22 tot en met 47

Artikel 22 tot en met 47 worden aangenomen met 9 stemmen tegen 4.

Artikel 48

Amendement nr. 10 tot en met 13 van de Vlaamse Regering worden aangenomen met 11 stemmen bij 2 onthoudingen.

Het aldus gewijzigde artikel 48 wordt aangenomen met 9 stemmen tegen 4.

Artikel 49 tot en met 97

Artikel 49 tot en met 97 worden aangenomen met 9 stemmen tegen 4.

Artikel 98

Amendement nr. 1 van Mieke Schauvliege wordt verworpen met 9 stemmen tegen 2 bij 2 onthoudingen.

Artikel 98 wordt aangenomen met 9 stemmen tegen 3 bij 1 onthouding.

Artikel 99 tot en met 105

Artikel 99 tot en met 105 worden aangenomen met 9 stemmen tegen 4.

Artikel 106

Amendement nr. 14 van de Vlaamse Regering wordt aangenomen met 11 stemmen bij 2 onthoudingen.

Het aldus gewijzigde artikel 106 wordt aangenomen met 9 stemmen tegen 3 bij 1 onthouding.

Artikel 107 tot en met 128

Artikel 107 tot en met 128 worden aangenomen met 9 stemmen tegen 4.

Eindstemming

Het gewijzigde ontwerp van decreet houdende de uitgavenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2024 wordt aangenomen met 9 stemmen tegen 4.

Steven VANDEPUT,
voorzitter

Philippe MUYTERS,
verslaggever

Gebruikte afkortingen

bbp	bruto binnenlands product
BBT	beleids- en begrotingstoelichting
CCB	Centrum voor Cybersecurity België
CCVO	Coördinatie- en Crisiscentrum van de Vlaamse overheid
CGG	centrum voor geestelijke gezondheidszorg
DAB	dienst met afzonderlijk beheer
DBFM	Design Build Finance Maintain
DBFMO	Design Build Finance Maintain Operate
DBRC	Dienst van de Bestuursrechtscollèges
DIOB	Directie Integriteitsbeoordeling voor Openbare Besturen
EPC	energieprestatiecertificaat
ESR	Europees Systeem van Nationale en Regionale Rekeningen
EWI	Economie, Wetenschap en Innovatie
FB	Financiën en Begroting
FTI	Flanders Technology & Innovation
Gimv	Gewestelijke Investeringsmaatschappij voor Vlaanderen
GIP	geïntegreerd investeringsprogramma
HRF	Hoge Raad van Financiën
imec	Interuniversitair Micro-elektronicacentrum
LV	Landbouw en Visserij
M HKA	Museum van Hedendaagse Kunst Antwerpen
MOW	Mobiliteit en Openbare Werken
PFAS	poly- en perfluoralkylstoffen
PFOS	perfluorooctaansulfonzuur
PMV	Participatiemaatschappij Vlaanderen
PV	photovoltaic
RSZ	Rijksdienst voor Sociale Zekerheid
RUP	ruimtelijk uitvoeringsplan
SERV	Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen
UGent	Universiteit Gent
VAK	vastleggingskrediet
VBOC	Vlaams bouwoverlegcomité
VCET	Vlaams Centrum Elektronisch Toezicht
VCO	Vlaamse Codex Overheidsfinanciën
VEK	vereffeningskrediet
VLIR	Vlaamse Interuniversitaire Raad
WEWILS	Werk, Economie, Wetenschap, Innovatie, Landbouw en Sociale Economie
WSE	Werk en Sociale Economie